

Ελευθερα Γράμματα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΖΩΝΤΑΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΗΝ 1 ΚΑΙ 15 ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 6^B
(ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΑΕΤΟΣ") ΤΗΛ. 21-081

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΥΤΕΡΑ 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1946
ΤΙΜΗ ΔΡ. 500 — ΑΡΙΘΜΟΣ 46

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β. ΡΩΤΑ: Πνεύμα
Ν. ΠΟΛΙΤΗ: Τὸ χρέος μας
Η ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ
ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ: Ἡ Κίτρος
Α. ΔΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΥ: Γιατί αὐτοχτόνησε ὁ
Μαγισσόφου;

Δ. ΧΑΤΖΗ: Σπασμένα φτερά.
Φ. ΧΑΤΖΙΔΑΞΗ—ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΗ: Ταξί-
δεύοντας με τὸν Ἑλλάδα.
J. SUPERVIELLE: Πόλεμος καὶ εἰρήνη.
Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Ἀδιαφορία
Γ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ: Ἀσάλευτη ἐξομολόγηση

Ν. ΒΡΑΝΑ, Π. ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ: Ποίηση
ΓΣΟΥΝ-ΤΣΑΝ-ΓΕ: Ὁ ἀγέρας
Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ: Γουιτόρης
Μ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ, Φ. ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗ: Κρι-
τική
J. CAYROL: Ποῦ βαδίζει ἡ ποίηση;

ΠΝΕΥΜΑ

Τοῦ Β. ΡΩΤΑ

«Καὶ πνεύμα Θεοῦ ἐπέφερετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος», λέει ἡ Γραφή. Εἶναι ὅμως καὶ τὸ πονηρὸν πνεῦμα. Αὐτὸ φυσάει ἀπὸ τὴν ἀβυσσον, ὅπου «σκοτός καὶ βόρβορος», καὶ δὲν εἶναι χριστιανὸς πνὴρ νὰ μὴν ξεχωρίζει τὸ πονηρὸ πνεῦμα ἀπὸ τὴν μυροδιά, φτάνει νὰ μὴν ἔχει συνάχι. Ἐξαφνα στὸ μῦθο γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ λιονταριοῦ μετὰ τὸ γουρούνι, ὅπου τὸ γουρούνι ἐνίκησε χωρὶς κἀν νὰ παλαίψει, ξεχωρίζουμε τὸ πονηρὸ πνεῦμα τοῦ γουρουνοῦ.

Ὁ μῦθος εἶναι ἀκόμα διδαχτικός· μᾶς ἀποδείχνει πῶς τὸ πονηρὸ πνεῦμα εἶναι ἀκαταμάχητο.

«Μ' ἕνα μυαλὸ δουλεύουμε», λέει ὁ Ἰάγος, καὶ «ἡ ἐξυπνάδα εἶναι τὸ δυνατότερο κόλπο», θεβαιώνει μ' ἔργο καὶ λόγῳ ἕνας ἀκαδημαϊκός. Χυ! Ὄνομα καὶ μὴ χωριό. Ναὶ θέβαια, ἀλλὰ εἶναι κι' ὄνόματα πού μόνις τὰ γράψεις κοκκινίζει τὸ χαρτί. Ἄλλωστε τ' ὄνομα εἶναι πασίγνωστο τόσο πού καμαρώνει γι' αὐτὸ κι' ὁ ἴδιος πού τῶχει.

Εἶναι ὅμως καὶ πολλοὶ εἰδωλόλατρες θέβαια, πού ὑποστηρίζουν πῶς ἡ πράξη τοῦ γουρουνοῦ δὲν εἶναι πνευματικὴ πράξη. Ἄν παρουσιάστηκε στὴν παλαιότερα ἀλειμμένο ὀλόκληρο γλούσπη, δηλαδή χυλὸ ἀπὸ δόθρο, δὲν τῶκαμε γιὰ νὰ δείξει πνεῦμα, παρ' ἀπὸ φυσικὸ του, γιατί τὸ γουρούνι, λένε, δὲν εὐχαριστιέται τὴν τροφή του, ἀν δὲν τὴν πατήσει καὶ δὲ χωθεῖ ὀλόκληρο μέσα.

Ὅμως τὸ δίκηο τῶχει ὁ ἀκαδημαϊκός. Τὸ γουρούνι εἶναι ἐξυπνο ζῶο, γι' αὐτὸ ἔχει καὶ τὴν πνευματικὴν ἡγεσία στὸ βασίλειο τῶν πονηρῶν ζῶων. Αὐτὸ δὲ τὸ ξέρει ὅλος ὁ κόσμος ἢ μᾶλλον ὁ μισός, ἢ Ἀνατολή. Οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ δὲν τῶνε γουρούνι, ἐπειδὴ ἔχει, λένε, μέσα του τὸ διάολο. Ἡ χριστιανικὴ Δύση ὅμως ἐχτιμάει τὸ γουρούνι καὶ τῶχει γιὰ βασιληὰ τῶν ζῶων, ἀφοῦ τὸ τῶρει καὶ μπέικον καὶ λουκάνικα καὶ μετὰ χίλιους τρόπους μαγερεμένο. Κι' οὔτε ἔχει θεβαιωθεῖ ἐπιστημονικά πῶς ὅσοι νοστιμεύονται τὸ ζαμπόνι, εἶναι ὅλοι ὀδῶνοι. Γι' αὐτὸ ἡ δοφρηση εἶναι πολὺτιμη αἰσθηση, ἐφόσον μόνον μ' αὐτὴν ξεχωρίζουμε τὸ πνεῦμα. Προσοχή λοιπὸν στὰ ραυθοῦνιά μας!

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ

Τοῦ Νίκου ΠΟΛΙΤΗ

Παρακολουθώντας κανεὶς σήμερα τὴν ἀρθρογραφία τῶν ἐφημερίδων εἴτε τὶς ραδιοφωνικὲς ἐκπομπὲς τῶν κρατῶν ἐκείνων πού ἐρίσκονται δῶθε ἀπὸ τὸ «σιδερένιο παραπέτασμα» τῆς Εὐρώπης, ἀθελά του μεταφέρεται σὲ μιὰν ἄλλη ἐποχὴ πού ἀν καὶ δὲ μᾶς χωρίζουν πολλὰ χρόνια, ἴσως γιὰ τοὺς περισσότερους νᾶχει λησμονηθεῖ.

Λέμε γιὰ τὴν περίοδο 1937—1939, τότε πού σιγά-σιγά οἱ ἐφημερίδες ἀντικαταστοῦσαν τὰ μυθιστορήματά τους μ' ὑποπτα πατριωτικὰ κηρύγματα καὶ τὰ ραδιόφωνα σταματοῦσαν τὴ μουσική γιὰ νὰ μεταδώσουν τὴ φιλοπόλεμη προπαγάνδα τους.

Ἡ ἰδεολογικὴ αὐτὴ προετοιμασία πού τόνιζε τοὺς «κινδύ-

(Συνέχεια στὴ σελίδα 186)

Χρονικά

ΑΠΟΤΑΞΑΜΕΝΟΙ

Ἡ «Ἐθνικὴ ἑταιρεία τῶν λογοτεχνῶν τῆς Ἑλλάδος» ἐσπευσε μετὰ διακήρυξή της πρὸς τὴ Βουλὴ ν' ἀποτάξει τὸ Σατανὰ τῆς διαμαρτυρίας τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν γιὰ τὸ ἀνελεύθερο ψήφισμα. Βρίσκει πῶς «οἱ ἐλευθερίες τῶν ἐλλήνων πολιτῶν δὲν κινδυνεύουν» καὶ κατηγορεῖ τοὺς 73 λογοτέχνες πού τὴν ὑπέγραψαν, πῶς «προσπάθησαν καὶ ἄλλες φορές αὐτεπαγγέλτως νὰ μονοπωλήσουν τὴν ἐκπροσώπηση τῆς ἐλληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς».

Πραγματικά! Ἀλλὰ μπρὸς σὲ τέτοιον ὄγκο ὑπογραφῶν πού ἀκολουθεῖ τὴ διακήρυξή της τί ἀξία ἔχουν τὰ μονοπόλια. Αὐτὲς κάνουν τῶραστ.

Θέλετε τώρα νὰ μάθετε πόσοι ὑπογράφουν; Δύο (2). Βέβαια ὑπάρχει καὶ μιὰ ἐντολὴ τοῦ Διοικ. Συμβουλίου. Ὅμως αὐτὴ δὲ μπορεῖ νὰ ξεγελάσει παρὰ τοὺς ἴδιους. Πάντως γιὰ χάρη τῆς ἀλήθειας πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι λέγεται πῶς ὑπάρχει καὶ τρίτο μέλος σ' αὐτὴν τὴν ἑταιρεία, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπηρετήσε πιστὰ στὴ Λογοκρισία τοῦ Μεταξά...

Ἄν πάλι κάνουμε λάθος περιμένουμε νὰ μάθουμε πόσοι καὶ ποιοὶ εἶναι.

«ΕΡΑΥΝΟΙ»

Ἡ «Ἔστια», καθὼς ἔγινε ἐπόμενο, στενοχωρήθηκε μετὰ τὴ διαμαρτυρία τῶν λογοτεχνῶν γιὰ τὸ ἀνελεύθερο ψήφισμα. Κι' ἐξάπελυσσε τοὺς γεροντοκοριστικὸς κερανοῦς της ἀπὸ δίστηλο κύριο ἀρθρο. Ὁ τίτλος τοῦ ἀρθρου εἶναι πραγματικὰ χαριτωμένος καὶ διασκεδαστικώτατος: «Οἱ δὴθεν λογοτέχναι». Ὅχι, δὲν τοὺς ἐγκρίνει ἡ «Ἔστια». «Κενὸς θρόνος» λέει. Τοὺς ξεγράφει, λοιπὸν, μιὰ καὶ καλὴ κ' ἡσυγάζει.

Κάτω ἀπὸ τὸ ἀρθρο αὐτὸ ὑπάρχει ἕνα χρονογράφημα. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ χρονογράφημα μιὰ ὑπογραφή: Σπύρος Μελάς. Ἐτσι γίνονται ὅλα φανερά. Αὐτὸν μάλιστα τὸν ἐγκρίνει! Τῆς τὸν χαρίζουμε.

ΧΑΝΣ ΧΟΛΜΠΑ. ἮΝ ὁ νεώτερος: Πορτραῖτο.

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ

(Συνέχεια από τη σελίδα 185)

νοικίς» κάθε πατρίδας απ' τον κομφορδ έθρο του πολιτισμού», τον κομμουνισμό, — κ' έλεγον κομμουνισμό διτιδήποτε μάχονταν για λευτεριά — ήταν το απαραίτητο άφιόνι για τα έκατομμύρια των ανθρώπων που πνιγμένοι στα κρίσιμα χρόνια της ζωής τους απ' τα σκοτάδια του φασισμού, στα χρόνια εκείνα που ο έφηβος γίνεται άντρας, έμελλε να ξεχρεώσουν με το αίμα τους την αναμείλια των γονικών τους.

Αναμετρώντας σήμερα πάλι κανείς την περίοδο εκείνη διαπιστώνει μιάν ούσιαστική άπουσία. Την άπουσία των πνευματικών ανθρώπων ή κι' αντίστροφα, την έγκληματική παρουσία τους. Την άπουσία αυτών που προσπαθούσαν να σώσουν το μοναχικό τους άτομο αδιαφορώντας για τα γύρω τους γεγονότα, την έγκληματική παρουσία όσων ύμνησαν τους δικτάτορες κολυμπώντας με το πρόσκαιρο ρέμα. Βέβαια υπάρχουν πάντα κ' οι άντρίκιες φανές, υπάρχουν κ' οι κραυγές των τυφλών που αναβλέπουν, μά όπως ένα χελιδόνι δεν φέρνει την άνοιξη έτσι κι' αυτές χωρισμένες δε φτάνουν να γίνουν βουή, ή βουή που χλωμιάζει τα θρασυδειλα πρόσωπα, ή βουή που έπιβάλλει καταστάσεις.

Έτσι ή εθούνη του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου θάραίνει σημαντικά και τους πνευματικούς ανθρώπους μιάς κ' ή αντίδρασή τους στην Ιδεολογική προετοιμασία του στάθηκε άσημαντη. Τώρα, μετά από διάφορα γεγονότα που άλλαξαν τη μορφή και την ούσία της έξαχρονης πάλης, θρισκόμαστε ξανά μπροστά σε μιά νέα κατάσταση που μάς οδηγεί σ' όριμένες διαπιστώσεις και συμπεράσματα.

Μπορούμε σίγουρα να πούμε πως ο φασισμός νικήθηκε στρατιωτικά. Μπορούμε όμως να είμαστε το ίδιο βέθαιοι πως ιδεολογικά στέκεται δυνατός ακόμα, καταφέροντας ν' αλλάξει τη μάσκα του με τη βοήθεια των άντιδραστικών δυνάμεων σ' εκείνες τις χώρες που για πολλούς λόγους πνίχτηκε και πλαστογραφήθηκε ή θέλησή τους. Και τώρα μπροστά στα μάτια μας, μέσα απ' το αίμα των άδερφών μας, άνασηκώνεται και ξαναρχίζει την προετοιμασία του τρίτου πολέμου.

Φτάνει να παρακολουθήσει κανείς, όπως είπαμε και στην άρχή, τις έφημερίδες και τα ραδιόφωνα για να βεβαιωθεί για την ομοιότητα της τότε κατάστασης με τη σημερινή. Το ίδιο άφιόνι ξανά, τα ίδια έξαλλα κηρύγματα, το ίδιο φιλοπόλεμο μένος. Έτσι στο σύνολο των πνευματικών άνθρώπων που έξησαν το έξαχρονο ματοκύλισμα μπαίνει πάλι το δίλημμα: Θά προσπαθήσουν να σώσουν τον έαυτό τους απ' τη θύελλα που έρχεται, ή θα πιάσουν τον ταύρο απ' τα κέρατα. Κ' έχουν όλη τη δύναμη να το κάνουν!

Στους ευδ αυτούς δρόμους που άνοίγονται μπροστά τους,

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΠΙΝΑΣ

Η «Βραδυνή» καλεί, σε χρονικό της, με τον παραπάνω τίτλο, όλους τους Έλληνες, όσους έχουν οικογένεια, άδελφός, σύζυγος, κορίτσια και παιδιά να σημειώσουν τα 73 όνόματα των λογοτεχνών που ύπογράψαν τη διαμαρτυρία για το άνελεύθερο ψήφισμα, για να μη «μπάσουν πλέον εις τα σπίτια τους τα μεμολυμένα προϊόντα της διεστραμμένης διανοίας των».

Πραγματικά ποι ή άνάγκη να τα διαβάσουν, ένω θα μπορούσαν να είχαν στο σπίτι τους έναν τόμο της «Βραδυνής» και ξεφυλλίζοντας τον ν' άποχτήσουν άγγόν, «έθνικών φρόνημα», με τα «πατριωτικά» της άρθρα στα χρόνια της κατοχής;

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Σημειώνουμε πως και την ώρα που γίνονταν ή ζύμωση για την ύπογραφή της διαμαρτυρίας των λογοτεχνών αλλά και σήμερα ακόμα, μιά καταθόνια παρασηναική σπειρα που κρύβεται κάτω από «υπερδικοκρατικό» μανδύα άπου προσπάθησε με κάθε τρόπο να σμυφώσει τις ένέργειες, σννεγίζει και τώρα το έργο της.

Σκοπός της είναι ή με κάθε μέσο έπιθεση κατά του Σικελιανού. Δέν ενδιαφέρονται άν αυτό μπορεί να έχει συνέπειες στην

ύγεια του, δέν ενδιαφέρονται άν άν στερηθούν τα γράμματα του τόπου μας από τη μεγαλύτερη σύγχρονη τους μορφή. Έτσι έως αυτό και να έπιδιώκουν. Βλέπετε ο Σικελιανός είναι άληθινός δημοκράτης κι' αυτό είναι ένάντιο στα σχέδιά του.

Αν ή έπιθεση αυτή συνεχιστεί, θ' άναγκαστούμε ν' άποκαλύψουμε με το δικό μου όνομα. Βέβαια κι' ο Μελάς, σαν λογοτέχνης πούναι, έχει κάθε δικαίωμα να μην άναγνωρίζει καμιά λογοτεχνική αξία στην ύπογραφή μου, άδιάφορα άν αυτός ο ίδιος άλλως ένα μου έργο άπείρωσε ένα δλόκληρο χρονόγραφήμα, για να το κρίνει εύμενέστατα. (Κόιτα έφ. «Βραδυνή» 3 Μαρτίου 1944). Αυτό όμως που δέν έπιτρέπεται, είδικά σ' αυτόν, είναι να άμφισθητεί τον άκραιφή πατριωτισμό των έδδοινηταριών συναδέλφων του, από τον Σικελιανό και Βάρναλη ως έμένα, που ύπέγραψαν την τίμη διαμαρτυρία ένάντια στα δεσιτά που ξανά γαλλεύονται για ν' άλυσοδέσουν τον λαό μας.

ΣΥΜΠΤΩΣΗ ΓΝΩΜΗΣ

Εύχαρίστως σημειώνουμε πως οι άπόψεις, για τη διαμαρτυρία των λογοτεχνών, που διετύπωσε ο κ. Άνδρέας Καραντώνης στην έφημερίδα «Ελλάς», συμπίπτουν με σχετικό σόλιό στον «Πολιτικό» του κ. Εύστρατίου Κουλουμβάκη.

ΣΥ ΕΠΙΑΣ!

Φιλολογικό περιοδικό δημοσεύει παρατηρήσεις για τη «Δημόσια Αισθητική». Κάτω από τον τίτλο της στήλης υπάρχει το άποφθεγμα του Κίρκεγκορ: «Έμπνέομαι από τον φόβο του γελίου». Οι πιδ πολλές «παρτηρήσεις» δέν μπορούν νά... κατηγορηθούν διτι έμπνέονται από τέτοιο φόβο.

στο δρόμο του έατω κ' έπώδυνου συμβιβασμού και στο δρόμο της όπωσθήποτε έπώδυνης άντίστασης, μικρό μω φωτεινό παράδειγμα της δύναμής τους και της άπήχησης που μπορούν ναχουν. Στάθηκε ή διαμαρτυρία τους για το άνελεύθερο ψήφισμα της Βουλής «περί μέτρων τάξεως κλπ.». Μπορεί να μην είχε το άποτέλεσμα που θέλησαν, μπορεί να μην πέτυχαν άμεσα το σκοπό τους, όμως δε γίνεται να παραδλέψουμε την πόση λύσσα συγκέντρωσε όλων των φασιστικών έντύπων κ' έκπομπών. Κ' ήτανε τουτο άπόλυτα φυσικό γιατί έξηρον οι φασίστες πως ο δεύτερος πόλος της άποσύνθεσής τους, ο μοναδικός που τους άπομένει, είναι το ιδεολογικό τους ξεσκεπάσμα. Και το ξεσκεπάσμα αυτό θά γίνει περισσότερο απ' τους πνευματικούς ανθρώπους.

Το παράδειγμα αυτό θά μπορούσε να είναι ο ένωτικός κρίκος όλων των διανοουμένων του τόπου μας και να γίνει ή άπαρχή του κοινού άγώνα για την άντιμετώπιση της νέας έπιθεσης του φασισμού. Η όαση της συνεργασίας υπάρχει. Είναι ή κοινή πίστη τους στη λευτεριά και τη δημοκρατία. Είναι ή άπαραίτητη άνάγκη τους για τη λευτεριά και τη δημοκρατία. Ας φυλάξει ο καθένας για τον έαυτό του τη διαφορετικά ιδεολογική του άπόχρωση κι' άς ένωθούμε. Έχουμε στη διάθεσή μας όλα τα μέσα, εκείνα άκριθώς τα μέσα που χρειάζονται στη συγκριμένη στιγμή. Άδριο έσως να είναι άργα. Το φίμωτρο πλέκεται γρήγορα κι' άξαφνα θ' άπορούμε που δε θά μάς είναι μπορετό να μιλήσουμε.

Ξέρουμε από τα πριν, πως θά προσπαθήσουν να μάς σκοφαντήσουν, να μάς θρίσουν ή να μάς πούν όλα τ' άλλα που φρόντισαν με τόση πατροπαράδοτη «έθνική φιλοέπεια» να φιλέουν τον Πάολ Έλυάρ όσο τον γαιρμάστε άνάμεσώ μας μ' όσα στολάζουν καθημερινά μορφές όπως του Σικελιανού, του Καζαντζάκη και του Βάρναλη.

Τι σημασία όμως θάχουν αυτά όταν έμεις ένωμένοι κι' άγσπημένοι, προπάντων άγσπημένοι, θά νοιώθουμε πως έπιτέλους κάνουμε το χρέος μας το χρέος που γι' αυτό θυσιάστηκαν και θυσιάζονται χωρίς διαταγμό τόσες άνθρώπινες ζωές ποχούν κι' αυτές «το δικίο που γεννήθηκε μαζί τους και που κανείς μας δέν τόχει συλλογιστεί».

Οι γραμμές αυτές γράφτηκαν για να ξαναθυμίσουν όσα ή στήλη αυτή τόσες και τόσες φορές έχει τονίσει την άνάγκη μιάς πλατύτερης συνεργασίας του πνευματικού μας κόσμου, την άπώλυτη άνάγκη της ένότητάς τους. Την άνάγκη να σώσουμε την άνθρωπιά.

Μακάρι να συντελέσουν σ' αυτά και μακάρι να μη χρειαστεί ποτέ εκείνη ή στιγμή της μετάνοιας. Γιατί κ' ή μετάνοια συγχωριέται για όρισμένες φορές. Από κεί κ' έπειτα είναι άπόάδερφη της συνεργασίας με τον έχθρο.

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Άγαπητά «Ελεύθερα Γράμματα»,

Έμαθα πως ο άκαδημαϊκός Σπ. Μελάς στο χρονόγραφήμα του π' άσχολήθηκε με τους 73 λογοτέχνες που ύπέγραψαν την διαμαρτυρία, καταπιάνεται και με το δικό μου όνομα. Βέβαια κι' ο Μελάς, σαν λογοτέχνης πούναι, έχει κάθε δικαίωμα να μην άναγνωρίζει καμιά λογοτεχνική αξία στην ύπογραφή μου, άδιάφορα άν αυτός ο ίδιος άλλως ένα μου έργο άπείρωσε ένα δλόκληρο χρονόγραφήμα, για να το κρίνει εύμενέστατα. (Κόιτα έφ. «Βραδυνή» 3 Μαρτίου 1944). Αυτό όμως που δέν έπιτρέπεται, είδικά σ' αυτόν, είναι να άμφισθητεί τον άκραιφή πατριωτισμό των έδδοινηταριών συναδέλφων του, από τον Σικελιανό και Βάρναλη ως έμένα, που ύπέγραψαν την τίμη διαμαρτυρία ένάντια στα δεσιτά που ξανά γαλλεύονται για ν' άλυσοδέσουν τον λαό μας.

Έγώ όμως δέν έχω καμιά έξουσιοδότηση να μιλάω για τους άλλους, γι' αυτό περιορίζομαι να κάνω μιά πικρή διασάφηση για τον έαυτό μου. Είδικά έγώ δέν ύπέγραφα την προαναφερόμενη διαμαρτυρία, τό

σο σαν λογοτέχνης, μέλος του Συν. Έλλήν. Λογοτεχνών, όσο γιατί είμαι ένας ά ν ά π η ρ ο ς. Ένας άνάπηρος του Άλβανικού πολέμου, που θυσίασα τα δύο μου ποδάρια για την άνεξαρτησία, την άκεραιότητα της Πατρίδας μας και την λευτεριά του Λαού της. Όταν λοιπόν ύστερα από τόσο μικρό χρονικό διάστημα βλέπω την μεγάλη μου θυσία να χάνεται κι' ο λαός μας πάλι να κινδυνεύει, άφου πιδ έγώ, ένας σακάτης, δέν διαθέτω τίποτα γινά να τον υπερασπισθώ, δέν μου υένει παρά μιά ύπογραφή κι' αυτή την δίνω.

Με τιμή ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ

Άνάπηρος Άλβανικού πολέμυ Αθήνα, 20. 6. 46

Κυκλοφορεί του Γιάννη Κορδάτου ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Έκδοση Π. Καραβάκου, σελίδες 500.

Η ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ

Η διαμαρτυρία που ύπογράψαν οι Έλληνες λογοτέχνες για το ψήφισμα «περί μέτρων τάξεως» προκάλεσε, όπως ήταν έπόμενο, δλόκληρη την όργη των άνελεύθερων ανθρώπων. Κάποια μάλιστα από τις άπίθανες έφημερίδες που θγαίνουν στον τόπον αυτόν πρότεινε, να... ριχτούν στη ζούγκλα για να κατασπαρχτούν — εν όνόματι θέθιας της έλευθερίας — από τα άγρια θηρία! Τέτοια κι' άλλα «πνευματικά» σχόλια θά προκαλούσαν άκράτη μονάχα θυμηδία, άν οι στιγμές δέν ήτανε τόσο κρίσιμες για τη χώρα μας.

Γιατί όμως όλος αυτός ο θυμός; Τι υπάρχει στη διαμαρτυρία, που τη δημοσιεύουμε στη σελίδα αυτή, που τόσο τους πείραξε; Υπάρχει ή Ελλάδα, άπάρχει το αίτημα ένός ήρωικού θασανισμένου λαού, υπάρχει ή συνείδηση κάθε τίμιου πνευματικού ανθρώπου. Όλ' αυτά όμως, για τόν που παράδοξη και την πιδ καταπληχτική «έθνικόφρονη» νοστορία απ' όσες στάθηκαν ποτέ στον κόσμο, έχουν κατακτηθεί έγκλήματα. Για να έχεις το θράσος να τονίζεις τον πολιτισμό που άντιπροσωπεύει μέσα στην πορεία των αίωνων ή Ελλάδα, για να το λυγιάς να υπερασπιστείς την έλευθερία της σκέψης και του οικονομικού άσπλου, πρέπει να είσαι τουλάχιστο ή προσωποποίηση του σατανά!

Δέν πέρασαν είκοσιτέσσερις ώρες από τη δημοσίευση της διαμαρτυρίας κι' άποκόλυψαν έλο το μίσος τους για την έλευθερία της σκέψης. Οι λογοτέχνες δημόσιοι υπάλληλοι που την ύπογραψαν κλήθηκαν δε άπολογία ένω είναι φανερό πως δέν την ύπόγραψαν σαν δημόσιοι υπάλληλοι, μά σαν λογοτέχνες. Σάν ύπεύθυνοι πνευματικοί άνθρωποι. Τους έηλώθηκε όμως πως δέν τους έπιτρέπεται να έχουν γνώμη. Καμιά, την παραικρή γνώμη. Έχουν, βλέπετε, έξαγοράσει, με τόσο μισθούς της πείνας που τους δίνουν, το νού και την ψυχή τους. Κι' αυτό λέγεται πολιτισμός, κι' αυτό λέγεται δημοκρατία, κι' αυτό λέγεται άνθρωπιά, δικαιοσύνη, έλευθερία! Και τώρα τους άπειλούν να τους πετάξουν στους δρόμους. Μάστορες στάθηκαν πάντα μέσα στις τάξεις της διανοήσης. Έάν όμως ή άπειλή αυτή πραγματοποιηθεί, τότε οι συνάδελφοί τους έσουν την ύποπληρωση ν' άποταθούν στην παγκόσμια διανοήση και να ζητήσουν διχι μονάχα την ήθική, μά και την όλική ύποστήριξή της.

Κ' οι πιέσεις δέν σταματούν δε έδω. Υπάρχουν κι' άλλες που άφαιρουν άλάγες μορφές. Έάν είναι άνάγκη θά τις άποκαλύψουμε.

Αν το πνεύμα μπορούσε να έχει πατρίδα, αυτή θά ήταν ή Ελλάδα. Έγραψε κάποιος έξενος σοφός. Και τώρα, στην πατρίδα αυτή, το πνεύμα θρίσεται κάτω από τον πιδ μαύρο κτατρεγμό. Τι ντροπή και τί κρίμα...

Πέρα όμως απ' όλη αυτή τη

Πρός την Δ' Άναθεωρητική Βουλή των Έλλήνων και τη Διεθνή Κοινή Γνώμη,

Η εθούνη που ένώνει τη στιγμήν αυτήν τον Έλληνικό Πνευματικό Κόσμο και τον θέτει όμόφωνα άντιμέτωπο με τους κινδύνους που έγκυμονούονται για τον τόπο από το ύπο συζήτηση νομοσχέδιο «Περί έκτάκτων μέτρων κατά των έπιβουλευόμενων την Δημοσίαν τάξιν και την άκεραιότητα της χώρας», έμπνέεται από την έδνηρότατη συναίσθηση ότι με το Νόμο αυτόν άπειλείται ένας από τα θάθρα κλονισμός του ίδιου μας Πανάρχαιου Έθνικού Πολιτισμού.

Κατά τη μακράιωνη πολιτική Ιστορία μας ή εκτελεστική έξουσία ποτέ δέν έμφανίστηκε στην Έλληνική συνείδηση της Πολιτείας ως δικαιοσύνη να υπεξαίρεισε το προβάδισμα στις ένέργειές της, είτε από την άξιοπρέπεια του συνόλου, είτε από τις στοιχειώδεις του Έλληνα πολίτη έλευθερίες (έλευθερία του συνέρχεσθαι, έλευθερία της σκέψης και του τύπου) είτε από την άδεια φιλονικητη έιρότητα του οικονομικού άσπλου.

Η κατάργηση των στοιχειωδών αυτών δικαιωμάτων του Έλληνα πολίτη και ή άπόσβεσή τους απ' το Συνταγματικό μας Χάρτη είτε άθάιρητη, είτε στη μορφή μιάς οποιασδήποτε συμβατικής τους νομιμοποίησης, καταργεί αυτά τοττα τα θεμέλια του άθθεντικού Ιστορικού πολιτισμού μας.

Για όλα αυτά, ο Έλληνικός Πνευματικός μας κόσμος, συσσωματωμένος τη στιγμήν αυτήν σε μιά και μόνη όργανική συνείδηση και σ' ένα μόνο Ιστορικό του Χρέος, την προάσπιση του ΥΠΕΡΤΑΥΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΑΣ ΑΓΑΘΟΥ, αυτών των ίδιων διαιώνων ήθικών θεελλίων του Έθνους μας, ύψώνει όμόθυμη φωνή διαμαρτυρίας για τους σκοπούς και για το πνεύμα του σημερινού ύπο συζήτηση Νομοσχεδίου κι' έπικαλείται την έπειγουσαν άφύπνιση της καθαρής Έλληνικής συνείδησης όλων εκείνων όπου σταματούν άμφοροποι, άν πρέπει ή όχι να πλησιάσουν τον θερμοκαυτήρα της άπόφασης των για να καταστρέψουν ένα πιθανόν Ιστορικό καρκίνωμα από το όποιο ή Ελλάδα κινδυνεύει να θθαστεί στις ύψηλότερες της ήθικές κληρονομίες και ν' άναγκασθεί άνεπανόρθωτα στον ύψηλότερο μελλοντικό της ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ.

Αθήνα, 15 Ιουνίου 1946

Άγγελος Σικελιανός, Κ. Βάρναλης, Γ. Θεοτοκός, Κ. Δημαράς, Η. Βενέζης, Μυρτιάτισσα, Άπ. Μελαχροινός, Μ. Ροδάς, Γ. Φέρης, Κοσμάς Πολίτης, Δ. Φωτιάδης, Ν. Χάγερ Μπουφίδης, Γ. Κορδάτος, Λιλή Ίακωβίδη, Δ. Βουτράς, Κλεαίτη Μαλάμου, Μ. Βάσθωγλης, Μ. Αύρης Π. Λεκατσάς, Π. Πικρός, Γ. Ρίτσος, Α. Πανσέληνος, Γ. Βαλέτας, Ν. Βρεττάκος, Γ. Μπεράτης, Μ. Σκουλούδης, Ν. Κατηφόρης Β. Ρώτας, Ν. Καθθαβάς, Ν. Καρούδης, Γ. Κοτζιούλας, Χρ. Λεβάντας, Ν. Παππάς, Ρ. Μπούνη Παππά, Κ. Μερναιός, Ν. Πολίτης Κ. Δημητριάδης, Σ.τρ. Δούκας, Μεν. Λουτήρης, Πυρ. Βάρδης, Α. Παυλίδης, Κ. Σούκας, Μ. Λυγίζος, Γ. Ζάρκος, Ηλ. Ζιώγας, Κ. Ζαυπαθάς, Φ. Γιοφύλλης, Θ. Κορνάρος, Γ. Σημυριώτης, Π. Μαρκάκης, Χρ. Γάιος, Σ. Πατατζής, Σ.τ. Τσακίρης, Φ. Πορφυρογιάν, Κ. Θρακιώτης Γ. Τσουκάλας, Ν. Παπαγεωργίου, Γεωργία Δελγιάννη, Άλκ. Γιαννόπουλος, Σ. Ζωγράφος Χρ. Γιαννιάρης, Σ. Μανουράς Ε. Κορφιότης, Γ. Χριστοφή Μέλπω Άξιώτη, Κ. Καλαντζής, Α. Μαρατίης, Δ. Χατζής, Γ. Μάνδαρης, Ι. Κουγιούλης, Άλκης Κωτσάκης Γ. Χονδρογιάννης, Ι. Μπαμπούκης.

θλίψη άπλώνεται μιά άλλη προοπτική, φωτεινή κι' αίοδόδεη. Όταν το μαύρο σύννεφο άπλώθηκε για μιά ακόμα φορά, πάνω από τη μοίρα του πολύπαθου αυτού τόπου οι λογοτέχνες ένωθηκαν, άνεξάρτητα από τις ιδεολογικές προτιμήσεις τους, κ' ύπόγραψαν τη διαμαρτυρία που στέκεται πιδ ένα Ιστορικό κείμενο. Στάθηκαν στο ύψος της άποστολής τους. Αναμετρώντας τις ελπίδες τους και δέν τις άρνήθηκαν. Τις ύπογράψαμεν με την ύπογραφή τους. Ήξεραν πόσο μικρόψυχος είναι ο κόσμος που άτιμάνεται την αλήθεια. Κι' όμως άδιαφορήσαν για τις

συνέπειες και δε δίστασαν. Η λογοτεχνία μας έτσι αναβαφτίστηκε μέσα στην άναγεννήτρα δύναμη της θυσίας. Και ύψώθηκε στα μάτια δλόκληρου του Έθνους. Οι πνευματικοί μας άνθρωποι μίλησαν, πέρα από το πρόσκαιρο κι' άμαρταλό σήμερα, προς το άδέκαστο άδριο. Η κοινή γνώμη τους έδωσε την άνοσάνοριση ένός τίτλου τιμής. Έδωσαν μιά μάχη για τον πολιτισμό. Την κέρδισαν και μέσα στη συνείδηση του λαού μας και μέσα στις σελίδες της Ιστορίας του Πνεύματος.

Οι Έλληνες λογοτέχνες έκαναν το χρέος τους.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΙΔΕΑ

Ο Γιώργος Θεοτοκός δημοσίεψε ένα άρθρο στα «Καθημερινά Νέα» με τον τίτλο «Η άληθινή έθνική Ιδέα». Από το άρθρο αυτό άποδομοσιεύουμε το παρακάτω άπόσπασμα γιατί νομίζουμε πως σέκεται ή πιδ άποστομωτική άπάντηση στην άνερση έπιθεση που γίνεται στους πνευματικούς άνθρώπους, από την παράταξη που θέλει να μονοπλώσει, με τόσες πραγικές συνέπειες για τον ίδιο τόπο μας τον τίτλο του «έθνικόφρονος».

Αν αφαιρέσουμε από την έθνική μας ιδεολογία το φλελεύθερο Ιδανικό, άν καταργήσουμε αυτό το άνθρωπιστικό και πνευματικό πλάτος που έδωσαν οι πατέρες μας στον Έλληνα έθνησμό, άν ξεγραφήσουμε όλους αυτούς τους συγγραφέες και τους άγανιστές που μνημόνεψα και τις παραδόσεις και τις άναμνήσεις και τη δημιουργική έξαρη που ηγάζει ένάντια απ' αυτές, τί θα μένει από τον Έλληνα έθνησμό; Τί περιεχόμενο θά έχει στο έξήξ ή έθνική μας ιδέα; Τί πνευματική τροφή θά προσφέρουμε στους νέους; Πώς θά τους θερμάνουμε; Πώς θά τους πείσουμε διτι ή Ελλάδα είναι μιά μεγάλη ύπόθεση, πιδ δέν πρέπει να την έγκαταλείψουν;

Την έθνική μας παράδοση πάνε να την καταστρέψουν στις ήμερες μας οι άνθρωποι άκριθώς που θέλουν να λέγονται «έθνικόφρονες». Παράξενος, με την άλήθεια, έθνικός ζήλος, που διασύρει και άπαρνιέται καθέτι που άποτελεί το έθνος την αξία και τη δικαιοσύνη της ύπαρξής του. Την άρχή την έκαμε ο Μεταξάς, που έστασε στο σημείο ν' άπογορέψει τη διδασκαλία του Έπιτάφιου του Περικλή. Τώρα κάθε πνευματικός άνθρωπος που προσπαθεί να συγκρατήσει, μες στη θύελλα της περιόδου που περνοούμε το άθθεντικό έθνικό μας πνεύμα, θρίζεται από τις «έθνικόφρονες» στήλες ως άναρχικός και προδότης. Το να σκέπτεσαι για το κράτος και την πολιτική όπως φερ' έπειν ο Κοσάης, είναι άναρχία, Προδοσία έθνική είναι να πιστεύεις αυτά που διακήρυξε ο Σολωμός, λόγω χάρη την άρχή διτι «το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί έθνικό διτι είναι έλληνα». Άλλοίμονο! τί θά άκουε σήμερα ο κόμης με τέτοια μυαλά!

Το τί μένει από την έθνική μας ιδέα στις «έθνικόφρονες» στήλες είναι εύκολο να το πιστοποιήσει ο καθένας. Καμιά έλευθερία, καμιά γενναιοδωρία, κανένας άνθρωπισμός, καμιά άγάπη της πρόδου, κανένα πνευματικό πλάτος, κοντολογής καμιά άληθινή έλληνικότητα. Μονάχα ο πιδ στενόκαρδος φανατισμός, θανασίμο νόστος για κάθε φιλελεύθερο πνεύμα και σχολαστική δρνηση όλων ουλλήθων των νέων άντιλήψεων για όπωσθήποτε θέμα της πολιτικής, της έπιστήμης, της τέχνης. Και ως έθνικές θεωρίες, ως Ιδανικά ζωής; ο πριν από τον Βενιζέλο παλαιοκομματισμός, ο καθερευοσιανισμός και το άστομωκό κράτος!

ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΟΧΤΟΝΗΣΕ Ο ΜΑΓΙΑΚΟΒΣΚΗ;

Του Α. Β. ΛΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΗ

"Έχουμε το δικαίωμα να πούμε πως η προσχώρηση του Μαγιακόβσκη στην επανάσταση ήταν μια θαύματα οργανική προσχώρηση, προσχώρηση εξαιρετικά αξιοσημείωτη. Οι επιτυχίες που είχαν αιτία τους την προσχώρηση του Μαγιακόβσκη σε μας, ήταν σημαντικώτατες.

Μα ο Μαγιακόβσκη είχε ένα δεύτερο εγώ, ένα σώμα κι' αυτή ήταν η δυστυχία του. Ποιός ο λόγος που παρατηρείται κάτι το ακαθόριστο στους μεταλλικούς στίχους του Μαγιακόβσκη, στα μεγάλα του κοινωνικά ποιήματα — λες και φοβάται το συγκεκριμένο, φοβάται το ατομικό και ψάχνει πολύ μεγάλα και ήχηρά σύμβολα; Αυτό εξηγείται ως ένα σημείο απ' το ότι ο Μαγιακόβσκη δεν ήρθε πολύ κοντά σ' ελ' αυτά. "Όπως πολιτεία σ'αξ φαίνεται από μικρούς ένας μεγάλος όγκος σκεπασμένος με γαλάζια όμιχλη ή με τεράστια ηλεκτρική φεγγόσολη που πυρπολεί τον όριζοντα, όπου δε βλέπετε όμως ούτε σπίνια, ούτε δρόμους, ούτε — ακόμα περισσότερο — τους ανθρώπους της, έτσι κι' ο Μαγιακόβσκη προχωρούσε προς την πολιτεία του σοσιαλισμού και της επανάστασης, την έβλεπε, τη χαιρετούσε και την περιέγραφε, δεν περπατούσε όμως στα σοκάκια της. Μα ο Μαγιακόβσκη φοβόταν περισσότερο απ' όλα μ'ην αφήσει τον σώμα του να μπει στην πολιτεία, τον σώμα που τον συνόδευε παντού και πάντα, που κοίταζε πάνω απ' τους ώμους του. "Ο Μαγιακόβσκη ένοιωθε την παρουσία του, τον φοβόταν και δεν τον αγαπούσε, όμως ο σώμας δεν έλεγε να τον αποχωρήσει — ήταν σωστός σιαμαίος. Το χειρότερο απ' όλα ήταν αυτός ο σώμας — είταν συμπαθητικός κι' αυτή του ή συμπαθητικότητα τράμαζε περισσότερο απ' το κάθε τι τον Μαγιακόβσκη — γιατί βέβαια αν διαπιστώνανε ποτέ πως έχετε έναν αντιπαθητικό σώμα θα μπορούσατε να τον αποδιώξετε μ' άσκητη ευκολία. Το ότι ο σώμας είναι συμπαθητικός, αποδείχνει πως είναι αν πραγματικό, πως έχει περιλάβει μέσα του όρισμένα δικά σας, ελδδικά σας χαρακτηριστικά. Και τ' αποδιώχνετε τα χαρακτηριστικά αυτά απ' τη συνειδησή μ'αυτ' αυτό ακριβώς πάνε και συμπυκνώνονται δίπλα, σε μια φανταστική προσωπικότητα που στην πραγματικότητα δε σ'αξ ακολουθεί σ'α σκιά σας, μ'α ζει μέσα στον ίδιο τον έαυτό σας σαν ύπνουειδητή, μισοσυνειδητή, συμπληρωματική προσωπικότητα.

Από τί είχαν φτιαγμένος αυτός ο σώμας; Είταν φτιαγμένος απ' όλα εκείνα τα μικροαστικά ύπολείμματα που είχαν μείνει μέσα στο Μαγιακόβσκη. Μα τα μικροαστικά ύπολείμματα του Μαγιακόβσκη δεν ήταν αποκρουστικά.

Αν ήταν η δίψα του κέρδους, αν ήταν η δολοπλοκία, ή χαιρεκάκια και κάθε άλλη μικροψυχία στις σχέσεις με τον γύρω κόσμο, τότε ο Μαγιακόβσκη δε θα σκοτιζόταν και πολύ. Θα έκανε απολύμανση να φύγουν οι βρωμίες, θα γκρέμιζε κάθε τί που ήταν σάπιο. "Όμως τα ύπολείμματα ήταν η μεγάλη του δίψα για τρυφερότητα κι' αγάπη, η μεγάλη δίψα για μια συμπάθεια που να απευθύνεται μόνο σ' αυτόν προσωπικά, ή τεράστια συμπόνια για τους γύρω του.

Είναι καλό αυτό η όχι; Είναι ή δεν είναι συμπαθητικό; Μα πως λοιπόν μπορεί να μ'ην είναι συμπαθητικό το γεγονός πως ένας άνθρωπος ποθεί την αγάπη, έστο καί μια σταλιά αγάπη, το γεγονός πως ένας άνθρωπος ποθεί λίγη συμπάθεια, ποθεί γάχη γύρω του ανθρώπους που να τον αγαπούν; "Ολ' αυτά τα στοιχεία που ο Μαγιακόβσκη δεν μπόρεσε να τα σκοτώσει μέσα του τελειωτικά είχαν στοιχεία της καλλίτερης μορφής; Είταν η μεγάλη ικανότητα που είχε να καταλαβαίνει τους ανθρώπους κι' η μεγάλη του δίψα να τον καταλάβουν κι' αυτόν, να τον παρηγορήσουν και μια φορά, να του χαρίσουν ένα γάδι. Και μήπως τάχα δεν είναι συμπαθητικό το γεγονός πως ο Μαγιακόβσκη ένοιωθε πως ύπάρχουν γύρω του πάμπολλοι άνθρωποι λυπημένοι;

"Ο Σενγέλι λέει: τί συχνά που έχει τα «νεύρα» του και λέει κι' ο ίδιος πως είναι άρρωστος! Μα και βέβαια ο Σενγέλι νομίζει πως μ'α κι' ο Μαγιακόβσκη είπα: «Είμαι από μέταλλο φτιαγμένος, αυτό θα πει πως πρέπει να μ'α κι' αναισθητός. Κι' όμως τα δυο αυτά πράγματα δεν ταυτίζονται καθόλου. "Όχι, κάτω απ' αυτή τη μεταλλική πανοπλία που μέσα της καθρεφτιζότανε ένας δλόκληρος κόσμος, χτυπούσε μια καρδιά που δεν ήταν μονάχα φλο-

γή, που δεν ήταν μονάχα απλή» ήταν μια καρδιά που πληγνόταν κι' έσπαγε εύκολα. Κ' ίσως αν ο Μαγιακόβσκη δεν είχε αυτήν την τεράστια αισθαντικότητα, αυτή την τροπαλή ανθρωπιά, ίσως τότε γάλειπε απ' τα μνημειώδη έργα του κείνη η ζέστα που έχουν τώρα.

"Η συναισθηματικότητα τα κατάφερε μερικές φορές και γλυστρώσε μέσα στον χυτοσίδηρο, που έριγγε ο Μαγιακόβσκη στο καλούπι για να φτιάξει μια καμπάνα και να διαλαλήσει ύστερα με τους χτύπους της τον θρίαμβό του. Είναι καλό να ρίχνει κανείς λίγο μαλακό μέταλλο — μολύβι — όταν χύνει μια καμπάνα. "Όμως αν αυτό το μολυβένιο, αυτό το μαλακό ύπάρχει σε υπερβολική αναλογία σ' έναν άνθρωπο, τότε είναι άσχημο — τότε μεταβάλλεται σε παχύρρευστο ύγρο, σε δεύτερο εγώ.

"Ο Μαγιακόβσκη τον φοβόταν στην ποίησή του αυτόν τον σώμα, αυτόν τον μαλακό, τον υπερβολικά ατομικό και ασυνήθιστα αισθαντικό, τον παθολογικά αισθαντικό Μαγιακόβσκη. Τ'νοιωθε: ήρθε μια εποχή φτιαγμένη από μαντέμι, μια εποχή μεγαλόπρεπη.

"Ο Μαγιακόβσκη προσπαθούσε με κάθε τρόπο ν' αποδιώξει απ' την ποίησή του την τρυφερότητα μ'α δεν τα κατάφερε πάντοτε κι' ο σώμας του άρχισε καμμιιά φορά να τραγουδάει δίπλα του, να τραγουδάει ανάμεσα στις γότες του «Γι' αυτό» για κείνο πάντως, για κάτι που ο πραγματικός Μαγιακόβσκη, ο Μαγιακόβσκη της πρώτης γραμμής του μετώπου δεν ήθελε να τραγουδήσει. Και τότε έσπαγε ο Μαγιακόβσκη και με τη μ'α ή την άλλη πρόταση τραγουδούσε συναισθηματικές, απαισιόδοξες ρομάντσες. Έλεγε καμμιιά φορά πως δεν είναι ικανοποιημένος, πως δε βρήκε την κατανόηση που γύρευε, κι'

ούτε βρήκε το χάδι κι' έλεγε ακόμα στους γύρω του δλοι είναι αυστηροί, ίσως μάλιστα κι' οι πιο δικοί του σύντροφοι, οι σύντροφοι που τρώει μαζί τους απ' την ίδια πολεμική καρδιά, που πολεμάει μαζί τους σ' ένα κοινό μέτωπο.

Δεν είμαστε δλοι σαν τον Μάρξ που έλεγε πως οι ποιητές έχουν ανάγκη από μεγάλη τρυφερότητα. Δεν το καταλαβαίνουμε δλοι μας αυτό και δεν καταλαβαίνουμε πως ο Μαγιακόβσκη είχε ανάγκη από τεράστια τρυφερότητα, πως ώρες-ώρες το πολυτιμότερο πράγμα γι' αυτόν ήταν μια εγκάρδια λέξη — ίσως ή πιο κοινή λέξη — θα πήγαινε σε κείνον το σώμα του, θα ίσορροπούσε την έσωτερική θλίψη του δεύτερου εγώ του.

Εισβάλλοντας στο τραγούδι του, ο σώμας δημιούργησε τη δεύτερη μελωδία του Μαγιακόβσκη. "Ο Μαγιακόβσκη άρπαζε κυρίαρχα, παθητικά και νικηφόρα τον σώμα αυτόν απ' το σβέρκο και τον ανάγκαζε να γονατίσει: δεν έχεις το δικαίωμα να μιλάς σ' όνομα του Μαγιακόβσκη και μιλάγε τότε με την ύπεροχη μπουρνούζινη φωνή του. Μα ήταν και φορές που τον άφινε καλύτερο αυτόν τον σώμα κι' ο σώμας άρχισε να τραγουδάει με μια φωνή βιολίου, άρχισε να λέει μελαγχολικά τραγούδια και τότε π'α δε μπορεί να ξεχωρίσει κανείς τον έναν Μαγιακόβσκη απ' τον άλλον.

Αυτές οι δυο προσωπικότητες σημαίνουν πως ο Μαγιακόβσκη είναι καταπληχτικά χαρακτηριστικός για τη μεταβατική εποχή μας. Είναι πολύ αξιοπρόσεχτοι κείνοι οι άγωνες, κείνες οι υπερνικήσεις, κείνη ή πάλη για την κατανίκηση του έαυτού του που αναγκαζόταν να κάνει.

Τον υπερνικούσε τάχα; Ναι, στην ποίηση, τον νίκησε και πάτησε τον σώμα του με το γόνατο στο λαιμό. "Όταν έλεγε πως πάτησε στο λαιμό του τραγουδιού του — τ'λεγε για κείνα τα τραγούδια που ήθελε να τραγουδήσει ο σώμας.

Παρ' όλο που συμπαθούσε τον σώμα, παρ' όλο που ήταν φορές που ο Μαγιακόβσκη σκεφτόταν: μήπως είμαι εγώ αυτός ο σώμας; — παρ' όλ' αυτά τον πάτησε στο λαιμό. Και ο σώμας, παίρνοντας την εκδίκησή του, τον σκότωσε. Τον σκότωσε επειδή, αν και στην ποίησή του κατάφερε να παραχώσει μια μικρή μόνο ποσότητα σκουριές στη δημιουργία του Μαγιακόβσκη, στη ζωή, είταν καθώς φαίνεται πολύ πιο δυνατός.

Πολλοί μ'α ρωτάνε: «Εξηγείται μας, γιατί αυτοχτόνησε ο Μαγιακόβσκη;» κτλ. Δε θα εξηγήσω τίποτε — δεν ξέρω. "Ο Μαγιακόβσκη το είπε ο ίδιος: «Σ'α παρακαλώ να μη γώσετε τη μουσούδα σας στη ζωή μου (του μακαρίτη

Η ΚΥΠΡΟΣ

(Απόσπασμα)

Του Τεύκρου ΑΝΘΙΑ

Μούσα Έλληνίδα, το γλυκό σου το χαμόγελο ανασταίνει, γαλάζιο ρόδο στις καρδιάς το θερμότητι.

Μια ριγγλή θωπεία μέσα στην άνοιξη του όνειρου, που μ' άνοιχτά τα μάτια με γυρνάει ταξιδευτή, στο φωτεινό μου το νησί, μέσα στην έκταση του Χρόνου και του Ώραιού.

Κι' ανάλαφρα τα χέρια των βημάτων μου στα κεντημένα σου άκρογιάλια ύπνοβατούνε, μαρτυρική πατρίδα, άγνή μου Κύπρος.

"Έκσταση ο κόσμος δλοτρόγυρα, λευκή όπτασία που καθρεφτίζεται στο γαλανό μεθύσι του γιαλού, στην πράσινη αποθέωση του κάμπου, του έσπλωμένου στα πόδια του βουνού.

Κ' ύπνοβατούν τα βήματά μου άλλοπαρμένα, κι' έθε περνώ διαδόξω Έλληνικά, στην άμμο, στο περιγράμμα του άκρογιάλου,

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΩΣ

(Απόσπασμα από το επικούρικο ποίημα του Τεύκρου Άνθια «ΕΛΛΑΔΑ».)

Δεν πολεμούν το σκοτάδι με τα σίδηρα μονάχα. Της Ιστορίας οι πάπυροι δεν γράφονται μόνο με τ' άλικον αίμα της θυσίας.

Πρώτα το πνεύμα πολεμ'α, και το μελάνι είναι που γράφει και συνθέτει.

Είδα να άργει στις απόκρημνες κορφές, και μέσ' στο λόγγο, στη σπηλιά και στο καλύβι ή Σκέψη, το καινούργιο φώς.

Και ξαναχάρηκα το πνεύμα σου, άκατάλυτη πνευματική μου Έλλάδα, που νική, δεσπόζει και οδηγεί στο μεγαλείο, σε κάθε μια εποχή, σ' όλα τα χρόνια της ζωής σου.

Είν' ο άγωνας για το φώς. Κ' είναι γι' αυτό που και σπαθιά και ντουφέκια και βιβλία και νότες και χειρόγραφα και δόιδες και θούρια και κλαγγές και καρδιοχτύπια και ρόγγι του θανάτου, όλα συγχίζονται και περιπλέκονται κι' έναρμονίζονται σε μ'αν ιδέα: στην πάλη για το Φώς.

Τέτοιες επάλξεις, πως ήταν δυνατό να διαπεράσουν οι σφαίρες θποιας δύναμης και με τα νύχια τους οι γόπες να γκρεμίσουν;

"Ενας λαός πεθαίνει για τη μόνη,

δεν του άρέσουν τα κουτσουμπολιά». "Ο Γκόρνι λέει σ' ένα άρθρο του για τον Καρόνι πως ο δεν του άρέσουν τα κουτσουμπορώσος αν βραθεί μπροστά σ' ένα φημισμένο πρόσωπο, πασχίζει να χωθεί στην ψυχή του, να πάει να κοιτάξει όλες τις γωνιές της γκαρνταρόμπας του, να νηρίσει να δει τί μυρίζει, να πετάξει κάτω σκουπίδια κι' αποτίγαρα και, το κυριότερο, να σκαλίσει με το δάχτυλο τις πληγές με τη δικαιολογία πως το ίδιο έκανε κι' ο Θωμάς. "Εμεις δε θα το κάνουμε αυτό.

Μπορούμε να μιλήσουμε γι' αυτόν το θάνατο μόνο με γενικότητες. Δεν ξέρουμε τα περιστατικά. Ξέρουμε μονάχα κείνο που είπα ο ίδιος ο Μαγιακόβσκη: «Δεν είταν στην πολιτική που φοβόμουνε τον σώμα, δε τον τράμαζε στην ποίηση μ'α στη μικρή συναισθηματική λίμνη, που από πάγω της χύνει το τραγούδι του τ' άηδόνι, φέγγει το φεγγάρι και πλέει ή βάρκα του έρωτα — να που έναυάγησα. Μη με ρωτάτε π'α γι' αυτό. "Εκεί ο σώμας άποδείχτηκε δυνατότερος, εκεί με νίκησε, μ' αποτέλειωσε και τότε

στη γλόη και στον αϊθέρα και στη χαϊτή των κυμάτων, στα βότσαλα, στα φύκια, και στο γλάρου τα φτερά, στα κάστρα των άπρόρθητων βουνών σου, σε κάθε σπιθαμή, σε κάθε πέτρα και ταφόπετρα, στην άνοιχτή περγαμνή της Ιστορίας.

Κι' αντιλαλεί απ' τα μύχια της θλιμμένης σου της γής, Έλληνικό τραγούδι τονισμένο στον τροχάο και τον άνάπαιστο, στον ίαμβο, το χορίαμβο και το θρίαμβο τ' Όμηρικού έξαμέτρου, με συνοδεία τη λύρα του Κινύρα και τους λυγμούς των ελεύθερων ανθρώπων, που τραγουδούνε κι' έταν κλαίνε απ' την δδύνη της δουλείας.

Κι' αντιλαλεί απ' το λόγγο, απ' τη «καλέουσα» την πηγή, μέσ' απ' της ρηματίας το πανηγύρι, Έλληνικό τραγούδι τονισμένο στο δεκαπεντασύλλαβο τη ρυθμική πορεία, με συνοδό τον αλλό που δεν άπέθανε γιατ' είναι ο Πάνας ζωντανός κι' εδω στην Κύπρο. Κύπρος, 1946.

για τη μοναδική αξία της ζωής: για την πανόρια λευτεριά, πούνα κι' αυτή γαλανομμάτα καθώς Έσένα αγαπημένη, ΕΛΛΑΔΑ, ΕΛΛΑΔΑ!

"Ενας λαός γονατίζει, μ'ανι δλόρθος κι' είναι γίγαντας στην ήθική άνοχη, στη θέλησή του να ζήσει ελεύθερος καθώς το πλούσιο φώς που σφύζει κι' άχιτοβολ'α μέσα στην Άνοιξη, ελεύθερος καθώς τα χελιδόνια και τα κύματα — σαν την ψυχή του Σύμπαντος π' άπλώνεται σε Άπειρου την άσύλληπτη, φανταστική άπεραντωσύνη.

Είδα το δράμα αυτό, τη μάχη αυτή, σε Σένα Έλλάδα!

Κ' έκραξα τους άνέμους να φυσήξουνε για να σαρώσουνε τα σύγνεφα, πούνα σε στίγματα στον άδολο ούρανό σου.

Κ' έκραξα τον Άπόλλωνα, τη λύρα του να ξαναπαρει και να τραγουδήσει με των κυμάτων τις άριες τη φωτεινή σου άθανασία.

Δέξου τον ύμνο μου κι' ως είναι σαν παραλήρημα, σε θρόσημα και σαν κελεύθια πουλίτων — σε συναυλία σε δάσος απ' άνέμους και πουλιά τ'α πουλιά, κλαδιά και φύλλα. Κύπρος, 1946.

εμπέπειας. "Πάρχει ένας άθάνατος Μαγιακόβσκη. "Ο άθάνατος Μαγιακόβσκη δε φοβάται τον σώμα του. Κι' αν ακόμα θα διαβάξουνται καμμιιά φορά μ' ενδιαφέρον τα καλλίτερα έργα που έγραφε ο σώμας, το ενδιαφέρον στα έργα αυτά θ'ανα καθαρά ιστορικό εκείνα όμως που έγραφε ο μεταλλικός Μαγιακόβσκη, ο Μαγιακόβσκη — επαναστάτης, θα είναι ή έκφραση της μεγαλειωδέστερης εποχής της ανθρώπινης Ιστορίας. Μετάφραση: ΑΡΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Κ. ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΥ: Γέφυρα του Παρισιού.

Η ελληνική πεζογραφία

ΣΠΑΣΜΕΝΑ ΦΤΕΡΑ

Του Δημήτρη ΧΑΤΖΗ

Α'
"Άσε πού δεν είχε κανένα να του μιλήσει, πού και να βρισκότανε τότες να τόν ρωτούσαν πως έγιναν τα πράματα, μήτ' αυτός δε θάξερε να τ'ο πεί. Κι' απόμεινε δώ σε τούτον τόν ερημότοπο, να κάθεται μέρα και νύχτα και ν' άγγαυτεύει όλο κι' όλο τρεις σπιθαμές από θάλασσα, στο στενότερο μέρος του καναλιού — θουρκομένη κι' ασάλευτη. Κι' άγνάντια τ'ά βουνά της Εβόσσας πράσινα και μαδιά — μουντά, χωριάτικα πράματα και να μαραζώνει ή καρδιά του.

Δεν τ'α πρόφτασε τ'α καράβια να φύγει μαζί με τούς άλλους την ώρα που μπαίνουν οι Γερμανοί. Και σίγουρος γάτανε πως θα τόν πνίγαν ή θα τόν πιάναν στο δρόμο — πάλι θα νάφευγε. "Όμως ένεπεν το θράδυ, σαν να τόν έβλεπε ή Σατανάς πήγε και μεθοούπησε κι' άς μην ήταν και φίλος πολύ στο κρασί. "Άλλοι τόν πνίγανε στο λαιμό τους, όπως τόν γνότανε πάντα. Ζαλισμένος άκόμα, την άλλη μέρα πού ξύπνησε, κοίταξε από δώ κι' από κει, άλαφιάστηκε κι' έτρεξε όλουθες — όσο να κάνει έτσι κι' άλλοιως πιάστηκε στο λιμάνι.

Γύρισε τότες λίγον καιρό στον Περαία, γαζεύοντας μπροστά στα καίκια π' άρροσάλευαν στα θρώμα να τ'α κατάρτια τους — δεμένα. "Ηξερε πού φείγαν άκόμα. "Όμως κάθε μέρα τ'α στήματα κλείνονταν περισσότερο. Δίχως άνθρωπο δικό σου να πει σίγουρα πράματα πως δεν ήσουν προδότης κανένας δε τρελλάθηκε ν' άνοιξει κουδένια στο φάρα για τέτοιες δουλειές στο λιμάνι. Κι' ό "Αλέξης δεν είχε κανένα. Φαγωθήκανε και τ'α λίγα λεφτά του — τόν έσφιξε ή πείνα. Ν' άνεβει στο χωριό και να ιδει και τ'α μάνα του — μισοεί να τόν βόηθαγε τίποτα — έπιπλεξε κατόπι με τ'α σκληριά και τ'ην πείνα. Δρόμοι κλεισμένοι, τ'α καίκια επιταγμένα — κάπως έτσι γίναν τ'α πράματα και ορέθηκε ρέστος σε τούτη την τρισκατάρτη ξέρα. Με τούς χωριάτες, τ'α γουρούνια και τ'α σκουλήκια, με κάτι ψαρδάρκες και σάπια καίκια στο λιμάνι. Σάν ένα φυλακωμένο πουλί. Με τ'α φτερά του σπασμένα.

— Ρε "Αλέξη, ρε, και δεν έρχεσαι με μιάς;

Θέλανε να τόν πάρουνε μαζί τους την πρώτη φορά πού περάσαν από κει μ' ένα άντάρτικο σάκι. "Όλον αυτόν τόν καιρό πού σάπιζε και μαράζωνε τ'ο καρτερούσε τ'ο μήνυμα — δίχως να ξέρει από πού κι' από πούτα, και τ'ο βύζαινε μέρα και νύχτα μέσα στην ψυχή του καθώς διψασμένο

σκυλί πού δροσίζεται με τ'ην ίδια τ'η γλώσσα του. Τ'ο καινού του ήταν ένα παλιό καραβόκαρο — γερό πρ'άμα φαινόταν υψόσο. Τούχανε βάλει πίσω μιά μηχανή κι' ένα κανονάκι μπροστά. Και σημάια ελληνική σ'ε άρμπουρο άμα ρίξαν τ'ην άγκουρα. "Ο "Αλέξης κοίταζε τ'η γοργόνα σκαλισμένη στο μακρύ του μπιστούνι.

— Και θ'α πάτε μακριά;
— Ρε, τί μακριά; Καιρός για ταξίδια; Πόλεμο θ'α κάνουμε, πατριώτη. Τ'ο κανάλι να σφαιλισουμε, δέσαμε τ'ην Εβόσια με τ'η Ρούμελη.

Έσφυξε τ'ο κεφάλι του και συλλογιζότανε. "Ο άλλος ήθελε άκόμα να τού μιλήσει για τούς "Ιταλους, για τόν πόλεμο και τ'α τέτοια.
— "Όλο δώ μέσα;
— Ναί.
— Να μένει.

Τόν άφησαν. Κάτι είπανε, κάτι κάνανε με τούς χωριάτες μαζωχτήκαν όλοι μαζί και τ' απόγευμα φύγανε να κουβαλήσουν άντάρτες. "Ο "Αλέξης είδε τ'ο καινού π'ο ξεμάκρυνε μέσα στο κανάλι κι' ή καρδιά του πνιγότανε — ένα κάτι καινούργιο σ'α θυμός για τούς άλλους, για όλους και καθύμς και παράπονο — βούρκομα για τ'η δική του τ'η μοίρα. Και τ'η νύχτα δε μπορούσε να κοιμηθεί. Κάθε πού κλείναν τ'α μάτια του, ή γοργόνα τ'ο καραβιού ξαναρχόταν, γυμνή και χόρευε μέσα στα μάτια του πονούσαν.

Τ'ο καινού δεν άργησε να ξανάρθει. Τ'ο μέρος τούξ ήτανε βολικό, οι χωριάτες δικό τους, λίγο-λίγο κατάντησε να μη λείπουν ποτές στο λιμανάκι φασαρίες και κουβαλήματα. Οι μπενζίνες με τ'ο κανονάκι και τ'ην ελληνική σημάια ξεβαρρέφανε με τόν καιρό και μπαινόγονταν μερα και νύχτα.

"Όσο πού τούς πήραν οι "Ιταλοι μπουρδιά. "Ηρθε τότες τρεις τορπιλλάκατες και λάμπανε τ'α σιδερικά τους και τ'α μπρούτζα στον ήλιο. Σταθήκαν αρόδο, γυρίσανε τ'α κανόνια τους κι' άργισαν να βαρουν τ'ο χωριό όσο πού τ'ο κάνανε λιμπα. "Υστερα βγάλανε κάμποσους με τ'ες βάρκες — οι χωριάτες είχαν φύγει μακριά, βρήκανε μόνο τούς σκοτωμένους, γυρίσαν και φύγανε. Γυρίσανε κι' οι χωριάτες, θέψανε τούς σκοτωμένους, συμμάζωξαν τ'α ρημάτια και τρυπώσανε μέσα. Και περίμεναν πάλι ναρδουνε οι μπενζίνες με τ'ην ελληνική σημάια και τ'ο κανονάκι. "Ο "Αλέξης τούς μιλούσε, πού μόνονα αυτός δεν είχε τίποτα να περιμένει. Ανάμεσα στα χερμισμένα ήτανε και τ'ο δικό του καλούδι. Κι' ανάμεσα στους σκο-

τωμένους ή μάνα του. "Όσο πού ζούσε δεν ήξερε αν τ'ην άγάπαγε. Και τώρα πού τούλειψε πάλι δεν τ'η λυπότανε. Μόνον πως ένοιωθε άκόμα π'ο ξέγος και μοναχός ανάμεσα σ' όλους και σ' όλα. Έσδρομισμένος. Να σκάβει τ'η γής και να όνειρεύεται δίχως έλπίδα τ'η θάλασσα, πού ξάνοιγε πίσω και πέρα απ' αυτά τ'α βουνά και πού δεν μπορούσε να τ'η φτάσει με τ'ες ψαρδάρκες πού ρουπώνανε στα θαλωμένα νερά.

Νάφευγε από στεριάς; "Αν δεν τόν έπιαναν οι "Ιταλοι παρακάτω, θ'α φοροσε τ'ες πείνας σ'ην πρώτη πολιτεία πού θάφτανε δίχως με πεντάρα σ'η τζέπη, δίχως τέχνη στεριανή να τ'ην ξέρει και δίχως κανένα πουθενά ν' άκουμπήσει. Να τραβούσε κατά τ'α βουνά δεν ήθελε τ'α μπλεξίματα με τούς άντάρτες κι' ούδε στα καράβια τους ήθελε νάμπει. Τού ξανάπανε κι' άλλη μιά φορά να τόν πάρουνε μαζί τους με πάλι δεν πήγε — όσο κι' αν τ'ο λαχταρούσε να ξέφευγε. Καλλίτερα να φοροσε με τόν δικό του καθύμς σ'ην καρδιά, παρά πού να λέγανε πως ή ανάγκη τόν έσφιξε και τ'ο δέχτηκε.

"Όμως κάτι σ'α να μισοείπε κι' αυτός, σ'α να τ'ο κατάλαβαν κι' από μοναχό τους οι άλλοι — ούδε κι' ο καθύμς του δεν άπόμεινε κρυφός και δικός του. "Ένας με τόν άλλον, όλοι τους σ'α να τ'ο μάθανε, κάθε μέρα τόν άρωτούσανε στο χωριό. "Άλλος με τ'ο φαρμακωμένο τ'ο γέλιο, άλλος τάχα καλόκαρδα — καμπόσι γελώντας στα μούτρα του:

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— Να σ'η δώσω;
— Μόνον πού τυραννίσαι με δαυτή και διάφορο κανένα δεν έχεις δικό σου...
Πάλι σήκωσε τ'α μάτια του και χαμογέλασε ατ'η τ'η φορά. Δεν έλεγε φέμματα ό "Αλέξης, για τ'ο διάφορο. Τσακίζόταν δηλ μέρα στο κουπί κι' είχε κι' από π'ανου τ'η γκρίνια τ'ης "Όλας. "Όσο πού τόν έδλεπε ατ'η να νταραβερίζεται μ' όλο τόν κόσμο και μόνον τ'ο δικό του λογαριασμό να μη κοιτάζει, τόν έτρωγε μέρα και νύχτα. Είχε και τόν άλλο τόν δικό τ'ης τόν προκομμένο σ' άντάρτικα να τ'ην έχει παρατη-

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

— "Ακόμα, "Αλέξη;... "Ακόμα...
"Έτσι σ'α να τόν απόδιωχναν και να τόν κυνηγούσαν, τ'α παράτεις όλα, και σημάωθηκε κι' έφυγε μ' ένα κομμάτι ψωμι στον τορβά. Τ'α γουρούνια κι' οι χωριάτες κοιμόνταν. Τ'α σκουλήκια μόνονα άναδούαν τ'η νοτισμένη γής. Φεγγάρι γιομάτο και τ'ο φώς έπαιζε μέσα στα φύλλα τών δέντρων τ'ο κορμί τ'ης γοργόνας του. "Η μπουρδιά τ'ης θάλασσας τ'η σημαία τ'χαν άσφαλίσει για καλά τ'ο κανάλι.

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΥΑΡ

Της Φοίβας ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ - ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΗ

Κάποτε στα παιδικά θρανία βρέθηκα σε ζωηρή σύγκρουση με έναν καθηγητή, πού υποστήριζε πως όλοι οι μεγάλοι ποιητές, όλοι οι μεγάλοι άντρες, είναι πάντα και σαν άτομα μεγάλοι, καλοί, ήθικοί. Δεν ξέρω αν ήταν άπλά μιά νεανική επαναστατικότητα, πού δεν άνεχόταν τ'ην έπίσημη, φορμαλιστική ήθικολογία και σχολαστικότητα ενός πολύ μετριοκαφοριστά έπιστήμονα, ή μήν ήταν μιά βαθύτερη διάισηση τόν άντινομίον τού άνθρώπου. "Η πείρα τ'ης ζωής δε μ' έκανε ν' αλλάξω πολύ τ'η νεανική μου κείνη γνώμη. "Όμως ή γνωριμία μου με τόν Πόλ "Ελυάρ μού θύμισε τόν καημένον τόν καθηγητή μου — μπορεί να μ'ην είχε όλοτετα δδικο — και μού στέριωσε τ'ην πίστη στον άνθρωπο. "Όσο για τούς ποιητές, τούς μεγάλους, έπιβεβαίωσε πως υπάρχουν εξαιρέσεις, κι' άφου υπάρχουν αυτές, κάποτε θα πάθουν να είναι εξαιρέσεις.

Είναι τόσο άπλός όταν μιλάει για τ'η φτωχική του καταγωγή. Πεντ' έξη από τ'α αδέρφια του πατέρα του ήταν εργάτες. Grindel είναι τ'ο πατρικό του όνομα. "Ένας παπούς του — μεροκαματιάρης — γύριζε μιά βραδυά σπύτι του, σε μιά απόμειρη συναικία του Παρισιού, με τ'α έρναλεία του και τ'ο βδομαδιατίκο σ' ένα ζεμπιλάνι, στο δρόμο τού οίχτηκαν κακοποιοί, τού πήραν τ'ο βδομαδιατίκο και τόν χτύπησαν τόσο πού πέθανε σε λίγες μέρες. Αδούνοσ τού παπού τ' όνομα — "Ελυάρ — πήρε και δόξασε ό έγγονός. Κι' ό υίος έχει κάνει διάφορες δουλειές.

Με καημό διηγείται πως διέκοψε τ'ες σπουδές του γιατί έγινε σωματικός και έκατσε δυό χρόνια ξαπλωμένος. Στόν περασμένο πόλεμο ήταν άπλός φαντάρος σ'ην πρώτη γραμμή, όπου δηλητηριάστηκε από άέρια και παρ' όλιγο πέθανε, σ'α τούτον ήταν άξιωματικός τ'ης έπιμελητείας, γιατί ή παλιά εκείνη δηλητηρίαση

μ'ην δυό χρόνια κι' όλο σκύλιαζε με τόν πατέρα τ'ης. Και τ'ο πλείότερο πού δεν τ'ης άποκρίνονταν τίποτα σ'α να μ'η τ'η λογαριαζέ. "Όλα τ'ης τάψανε να τ'α κουμαντάρει όπως ήθελε και ζωντανά και χωράφια να κλέβει στο ζύγι, ν' άρπάζει άπ' όλουθες και να τσακώνεται μ' όλο τόν κόσμο. Και να μ'η χορταίνει ποτές τ'ης για τ'η κακή τ'ης τ'η μοίρα μ' ένα άντρα γαίμενο κι' έναν άπονον πατέρα. Πού θ'α τ'ην άφήναν στο δρόμο, δίχως μήτε τ'ο σπύτι να μπόρουν να ξαναφιάσει, άμα θ'α φοφοσαν κ' οι δυό τους, ό ένας με τ' άντάρτικα κι' ό άλλος με τ' κουπί του...
— "Όχι, γυιέ μου, δεν είναι τ'ο

ταξιδεύουν άνθρωποι στο κατάστρωμα.

Κάποια στιγμή τόν σκανδαλίζω, λέγοντάς του πως μπορώ άκόμα, όρισμένες ώρες, να γουστάρω τόν "Ανατόλ Φράνκ.

— Είναι τόσο ξεπερασμένος, είναι πάρα πολύ Γαλάτης, la literature en pantoufles και κάνει με άελαφριά, λεπτή γκρυμάτωση. Προτιμώ τ'ο Ζολά, τόν Μπαλζάκ άκόμα. "Ο Μπαλζάκ ήταν άντιδραστικός σαν άνθρωπος, ήταν βασιστικός, μ' έδωσε μιά ν'πέροχη άνάλυση τ'ης εποχής του και τ'οκανε αυτό παρά τ'η θέλησή του. Για να κρίνουμε έναν συγγραφέα δε φτάνει μόνονα να ξέσουμε τ'ην καταγωγή του, ατ'η μπορεί κάποτε να μ'ας πλανέψει. Πρέπει να δούμε όλη τ'ην εποχή του, τ'ες συγκρούσεις τ'ης και τ'ι και τ'ι έπιδρασαν πάνω του, άλλοιως μπορούμε να κάνουμε μ'γάλα λάθη σ'ην έχτίμησή μας και συνεχίζε τ'ες κρίσεις του γι' άλλους Γάλλους συγγραφείς. "Αγαπά πολύ τ'ο Μπωντλαίρ, πού ένοιωσε κάθε δυστυχία, πού είδε τόν πόνο τών δυστυχισμένων και ν'α μ'ην ξεχάνω πως σ'ην εποχή του αυτό ήταν δύσκολο, ήταν μιά επανάσταση, κ' ήταν ό πρώτος πού ένοιωσε, πού πόνεσε όλες τ'ες άθλιότητες — άλλο αν δεν έκανε σύνθεση π'ο γενική, άλλη εποχή εκείνη. Διαισθάνεσαι πως συμπαθώ π'ότερο τούς ταπεινούς τραγουδιστές, τούς χαμηλούς τόνους, παρά τ'ες φασημένες δόξες. "Αναγνωρίζει τ'ην άξία τους, μ'α σ'α να τ'οι είναι λίγο ξένες και κρύες. Γι' αυτό και προτιμώ τόν Μόζαρτ από τόν Μπετόβεν — και έξηγει: κυρίως γιατί συνήθως άντιτάσσον τόν Μπετόβεν στον Μόζαρτ. "Επίσης αγαπά τόν Σοπέν και τόν Χρίστιν. "Έχει μελετήσει και συμπαθεί πολύ τόν "Ηράκλειτο. "Όμως τούτ'η τ'η ώρα προσπερνάμε τ'η Σκιάθω.

Η Ξένη ποίηση
ΠΟΛΕΜΟΣ Κ' ΕΙΡΗΝΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Του Jules SUPERVIELLE

Ο έχθρος φορούσε όλες τις μάσκες και μεταμορφωνόταν σ' ό,τιδήποτε,
Η δμορφη μέρα, ο θερσιμός, η δέσημη από τριαντάφυλλα.
Γίνονταν ξαφνικά παράφορα τρελλοί και σ'αε δαγκώνανε θανάσιμα
σε μιάν εκπυρσοκρότηση.
Και πέθαιναν έτσι που το πλήθος ήταν όλο και περισσότερο υποχθόνιο.
Χωριά και πολιτείες γνώριζαν πως θα μπορούσε να γενούνε πτώματα
τόσο καλά και τόσο γρήγορα, όσο και ένας ζωντανός γίνεται πε-
θαμένος.
Οι εκκλησιές απ' όπου πέρασε και ξαναπέρασε τόσες φορές το τρα-
χύ χέρι των αιώνων
Πέφτανε χάμω μονομιάς, κτυπημένες από μιιά προσβολή επιληψίας,
μιιά μονάχα, και δεν ξανασηκώνονταν παρά σαν σκόνη σ' όλους
τους ανέμους.
Βελαγιδιές αγέραςτες συχνά θρισκόταν τόσο λίγο ριζωμένες όσο
χελιδόνια που φεύγουν.
Ο πόλεμος άλλαζε πολύτιμα πετράδια σε ξερή σκόνη που σ' έκανε
να βήγεις και να φτύνεις αίμα,
Και έτσι ήταν στερεό κάτω από τον ουρανό ξνοιωθε να γίνεται ομίχλη,
Και ο καθένας είχε στο στόμα του της τέφρας του τη γεύση,
Και οι άγγελιοι φύλακες, μαγιασμένοι που τους σκοτώσανε τον άν-
θρωπό τους τόσο νέο γίνονταν άγγελοι της εκδίκησης,
Και γαύγιζαν, μαντρόσκυλοι που σπάσανε τις αλυσίδες τους και ρί-
χνονταν στον ξένο,
Κ' η Εύρωπη, για έξι χρόνια, πασπάτευε τα τακκισμένα πλευρά της
κάτω από τον κρότο των δίδων,
Και κάποια μέρα οι άνθρωποι ψιθύρισαν στ' αψί: «Ειρήνη»,
Κι' αυτό τόσο παράξενο εφάνηκε που πιά δεν αναγνώριζαν τον ήχο
της φωνής τους,
"Επειτα το ψιθύρισμα άπλωτόνανε κι' επαναλάμβανε: «Ειρήνη», κι'
αυτό αδέξια χτύπαγε τον άέρα σαν φτεροκόπημα περισστεοιού.
Και κάτω από τόσους στοιβαγμένους πόνους η λέξη «νίκη» χάθηκε
από το λεξιλόγιο των ανθρώπων.
Σιγά-σιγά η γη δλόκληρη ανασκαμμένη πρόσφατα από το Θάνατο
άρχισε να τραγουδάει με βραγχνιασμένο λαρύγγι: «Ειρήνη».
Το κάρρο βρισκει ξανά τις ρόδες του και τ' άλογο τ'ά πόδια του
για να καλπάζει,
Τ'ά δέντρα ξαναβρίσκουνε τις ρίζες τους για να βυθιστούν μέσα στη
γη, και ο χιμός τους δεν είναι πιά τρομοκρατημένος και ξανα-
παίρνει την πορεία του ως τ'ά ψηλότερα κλωνάρια,
Η εκκλησία σιγουρεύεται για το καμπαναριό της ως την κορφή
του και τ'ά θεμέλια της παύουν να συζητούν τις πιθανότητές τους
για να ζήσουνε μέσα στις ρίζες τους.
Τ'ά πρόβατα του λειβαδιού ξαναγυρίζουν στο μαλλί τους και στη
γλυκειά ήλιθιότητα, όπως τ'ά χρόνια τ'ά παλιά,
Κ' η αγελάδα ξαναδίνει γάλα ήσυχο που έχει το χρώμα της ειρήνης
που ξαναγύρισε,
Και το μαχαίρι των χαρακωμάτων ξαναγίνεται το μαχαίρι του φω-
μιού για να μοιράσει την οικογενειακή σφαίρα σε ίσα μερίδια.
Η ζωή ξαναγυρίζει πάλι στον άνθρωπο όπως το σπαθί στη θήκη
Και οι γονείς βλέπουν τ'ά παιδιά τους στο πρόσωπο καθώς κáνουν
έκείνοι που ξέρουν πως θα τ'άχουν όσο βαστάει η ζωή τους.
Ο πλανήτης ακολουθεί την τροχιά του χωρίς να μαστιγώνεται αδιά-
κοπα απ' τις εκρήξεις,
Το θείο τραγούδι: «Ειρήνη» κάνει αογά τ'ό γύρο του κόσμου,
Το αίμα δεν ζητάει πιά το αίμα, δλόσιμα μπροστά του, στην κοιλιά
του διπλανού,
Η όψη του έχθρου δεν λάμπει πιά δλότελα κοντά, σαν όργανο βα-
σανισμοῦ, προικισμένο με τη δύναμη του λόγου,
Η όψη του φίλου γίνεται τέλος η όψη εκείνου που κάθε άλλο συλ-
λογίζεται παρά τον πόλεμο,
Τ'ά χέρια του έχθρου που δεν ήταν καθησυχαστικά παρά αν τ'άφωρνε
πάνω από το κεφάλι
Ξαναπαίρνουν τη φυσική τους θέση σε κάθε πλευρά του σώματος.
Και οι νεκροί του πολέμου για να μη φτάσουν βραδυπορημένοι στην
ταπεινή παγκόσμια γιορτή
Κατεβαίνουν τέσσερα - τέσσερα τ'ά σκαλιά του σύμπαντος
Με όλες τις πληγές τους σαν αϊμόφυρτα παράσημα
Και δεν παύουνε πιά να κατεβαίνουν, τρέχοντας μέσα στο μεγαλύ-
τερο σιωπηλό θόρυβο,
"Όλοι αυτοί που βάνουσα τους είχαν άποσπάσει ο πόλεμος από την
άθωότητα της δουλειάς τους
"Όλοι αυτοί που τους άρπαξαν απ' τη ζωή τους, άπαιτούν από μας
έπιτακτικά και γρήγορα, χειρονομώντας και μουρμουρίζοντας,
μιιά θέση
Για να δούν, άνάμεσα από μάτια που βλέπουν ακόμα,
Πως είναι όταν επί τέλους η ειρήνη δλόβολη ξανάργεται στη γη.
Μετάφρ. ANT. Φ. ΚΑΤΣΟΥΡΟΥ

ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

Του Σπύρου ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

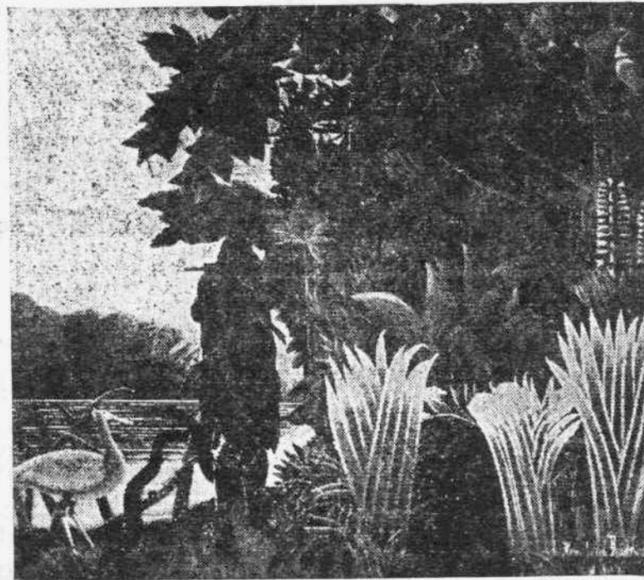
Μικρές ομαδικές εκθέσεις και λιγοστές ατομικές έχουν αρχί-
σει να οργανώνονται από τους
καλλιτέχνες μας. Η νέκρα των
χρόνων της σκλησίας πάει σιγά
σιγά να ξαναγίνει ζωή και ένα
χλιαρό ενδιαφέρον ξαναζωντα-
νεύει για τ'ά καλλιτεχνικά πράγ-
ματα. Ο κόσμος επισκέπτεται
τις εκθέσεις, καμαρώνει την έρ-
γασία του τεχνίτη, ξαφνιάζεται
λιγάκι με το ύψος των τιμών και
συλλογιέται πως ίσως κάποτε
ξανάρθει η εποχή που ένας φιλό-
τεχνος θα μπορεί κάθε τόσο να
πλουτίζει τη συλλογή του και με
ένα καινούργιο απόκτημα.
Στο μεταξύ μιιά δλόκληρη
τάξη ανθρώπων, οι καλλιτέχνες,
για να ζήσουν και να δουλέψουν
παλεύουνε με δυσκολίες που ει-
ναι άδύνατο να τις φανταστεί ο
θαυμαστής του έργου τους. Και
εκείνοι ακόμα που εύποροῦν και
όσοι ζούν από ένα δεύτερο διο-
ποριστικό επάγγελμα, άδυνα-
τούν σήμερα να ανανεώσουν τ'ά
ύλικά και τ'ά εργαλεία της τέ-
χνης τους, χρώματα, πινέλα,
μουσαμάδες, κορνίζες, ξύλα,
χαρτιά.
"Ετσι οι τεχνίτες άρχισαν να
έφευρίσκουν τρόπους να φρεσκά-
ρουν παλιούς μουσαμάδες, να
καθαρίζουν μεταχειρισμένα κον-
τραπλακέ και να προσαρμόζουν
κάθε τόσο και σε άλλες ανάγκες
την τεχνική τους. Κάθε μικρό
κομμάτι που θναίνει σήμερα ά-
πό τ'ά χέρια ενός τεχνίτη κοστί-
ζει πολλές λαχτάρες, πολλούς
κόπους και μεγάλες στερήσεις.
Οι γραμμές αυτές δε γράφον-
ται για να δικαιολογήσουν έμπο-
ρικά τις μεγάλες τιμές και να
προσελκύσουν πελατεία. Νομίζω
πως εκφράζουν περισσότερο το
παράπονο όλων των καλλιτεχνών
για την άδιαφορία και του Κρά-
τους και της Κοινωνίας γι' αυτή
την ίδια την ύπαρξη μιιάς τάξης
τεχνιτών που κάτι έχουν προσ-
φέρει στον τόπο και αν κρίνει
κανένας από τ'ά λίγα σημάδια
που φανερωθήκανε και έδω και έ-
ξω τώρα που κάπως άνοιξανε τ'ά
σύνορα, μπορούν να περηφανευ-
τούνε πως κρατήσανε ύψηλό το
έπίπεδο της τέχνης τους, μ' όλες
τις άδύστατες δυσκολίες που
περάσανε και περνούν.
Από τους πρώτους μήνες της
άπελευθέρωσης ένα θετικό ένδια-
φέρον στράφηκε από πολλά μέρη
του έξωτερικού προς τη νεοελλη-
νική τέχνη. "Εγιναν προτάσεις
και σκέψεις για εκθέσεις στην
Αίγυπτο, στη Γαλλία, στην Αμε-
ρική, εκτός από μιιά που, σε πε-
ριορισμένη δυστυχώς αναλογία,
τραυματοποιήθηκε στην Αγγλία.
Το Κράτος που μόνο αυτό μπο-
ρεί σήμερα να σταθεί παραστά-
της σε τέτοιες προσπάθειες που
άπαιτούν έξοδα και παρουσιάζ-
ζουν ανυπερέβλητες δυσκολίες με-
ταφορικές, δεν υπομιάστηκε καν
την άνεκτίμητη ύπηρεσία που θα
προσέφερε με μιιά εύπρόσωπη έ-
πιδείξη της στο έξωτερικό η νε-
οελληνική τέχνη για την όλη ύ-
πόθεση της Ελλάδας.
"Όσοι από τους τεχνίτες μας
ήρθανε έδω σε έπαφή με ξένους
ή στείλανε έξω έργα τους, μ' έ-
λη την προσωπική ίκανοποίηση

ΑΣΑΛΕΥΤΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

Του Γ. ΣΠΥΡΙΑΔΑΚΗ

Γεννήθηκα, τώρα κ' έξι χιλιά-
δες χρόνια, σ' ένα απόξερο νη-
σί, που έρχεται το κύμα να κρε-
μάσει το κουρασμένο και στε-
γνό του πουκάμισο.
Το πιό πολύ είναι το νερό που
μου λειψε: το γλυκό νερό θέλω
να είπω. Το άλλο, το νερό της
θάλασσας, δεν έπαυε να κολλά
στο πρόσωπό μου, να μου σκά-
θει άνώφελες ρυτίδες, ν' άπθώ-
νει μέσα στο αισθαντικό και νευ-
ρικό μου είναι τ'ά αλτάενια του
κρούσταλλα. Νά ! γιατί διψώ
ήλικος άναπαμ. Ας θηστον έχω
πόθο για να πιω κι' όλες οι
δρσιές του κόσμου, από τ'ά μά-
τια των παρθένων ως τη δρσιά
των άστρων, άνήμπορες είναι να
κατασιγάσουν μέσα μου τη δίψα
του άπειρου. "Οτι το προκαλεί
είναι, ύποθέτω, η ένέργεια ενός
ήλιου σφοδρού πάνω σε θάλασ-
σα, που λίγο να 'χει θάθος. Του
νερού το πάχος είναι άσήμανο,
ή σάρκα της Μεσόγειος δεν ε-
ναι όσο χρειάζεται σφιχτή για
να άμφοδίσει αυτή την δλοκλη-
ρωτική διεύδωση του ήλιου μέ-
σα της. "Ο Ωκεανός, το βλέπει
καθείς, κραυγάζει τη νίκη της
θάλασσας πάνω στον ήλιο. Η
Μεσόγειο το δέχεται να ύποτα-
χτεί. Είναι δλοκληρωτικά φωτι-
σμένη. Είναι ένα διάφανο κουτί
γεμάτο από ψήγματα συγκεν-
τρωμένης θερμότητας. Κ' η άπα-
νωσία της είναι σκεπασμένη ά-
πό λάδι μεταλλικό άπαράλλα-
χτα σαν το φίλ χυμένο σε χρυ-
σάφι μιιάς θεάς.
Και όμως τώρα νοιώθω πως
ο μεγάλος φταίχτης είναι ο
ήλιος. Και κατόπιν ίσως ο αγέ-
ρας, η άτμόσφαιρα. "Ω! αν ή-

ταν αυτή λίγο πιότερο άπαλή ή
πιό θελουδένια! Άν μπορούσε
άπό καιρό σε καιρό να ύψώσει
ψηλά τον άσημένιο μαντύα της!
Και όμως άδύνατο ! Είναι, κατά
τις ώρες, λεπτό γυαλί η σκόνη
χρυσή. Αναρωτιέμαι μάλιστα
μήπως κάποτε δεν ένεργεί σ'ά
φακός συγκεντρωτικός. Η άλ-
θεια είναι πως συγκεντρώνει ά-
πάνω στο νησί κάψα χρυσαμένη
άτυπόφερτη.
"Ο πρόγονός σου ο Μινώταυ-
ρος, μου λ'εγε ο πατέρας μου
κάποτε, ξέρεεις ποιός είναι ο Μι-
νώταυρος; "Ο Μινώταυρος να!
είναι ο ήλιος, όταν σαρκώ-
νεται μέσα στη βραδυή γη,
χωρίς να έχει άρκεία ποτιστεί
με γλυκόνερο. Μά ο Μινώταυ-
ρος πέθανε η πέθανε σχεδόν.
Κ' έγώ σ'ας μιλάω τώρα για την
κάψα της μέρας, για τη χρυσα-
μένη την κάψα, καθώς την όνο-
μάστια. "Ε! λοιπόν είναι αυτή
πιό άδηφάγα, πιό όριστική. Η
άλλη του Μινώταυρου, κρατά
κάτι σαν ύγρότητα, ένα κομμά-
τι από τη νύχτα κι' από τη σκιά,
Σου άφήνει κάποιο χόρο να κι-
νηθείς, να ύπερασπίσεις τον έ-
αυτό σου. Μά η χρυσαμένη κά-
ψα είναι μιιά σφιχτή πανοπλία,
που άπθώνεται άπάνω σου και
σε πνίγει. Σου άφαιρεί κάθε δι-
άθεση για άλλαγή η μετακίνη-
ση. Σε πειθει πως π'ά σπλάγχνα
σου είναι χυδαία ύλη. Πως το
μόνο ποθητό μέλλον είναι το
μέλλον της διάφανης και σκλη-
ρής πέτρας για να συγκρατή-
σεις το φως η η πλήρεια έγκατά-
λειψη μέσα στον ίδρωτα και την
παθητικότητα η άκόμη η άπελ-
πισμένη φυγή και άκίνητη από
το πολύ της το πάχος.
Σκέφτομ' έσένα, "Οφηλία, και
μιιά γεύση από μέλι άλαφρό, ά-
πό κάτι που μόλις είναι μέλι,
γεμίζει το λάρυγγά μου.
Μετάφραση: E. ΚΡΙΑΡΑ

Τελωνοφύλακα ΡΟΥΣΣΩ: Η Λίμνη.

Η σύγχρονη ποίηση
ΟΤΑΝ ΦΥΣΟΥΣΕ Η ΑΝΟΙΞΗ

Του Νίκου ΒΡΑΝΑ

Πάμε να τραγουδήσουμε στα σύννεφα
μ' ένα θαυμάσιο ματωμένο ουρανό.
Πάμε να ποῦμε το τραγούδι, που γεννήθηκε
στ' άγκάθια της περήφανης τοιανταφυλλιάς.
Ποιός έκλαψε μέσ' στα χάρδια της μάνας του;
Ποιός πήρε τη Χαρά ταίρι στην κλίση του
σαν πέθανε από έρωτα η πεταλούδα ;
«Κοιμήσου και παρήγγειλα στην Πόλη τη προικιά σου,
στη Βενετία τ'ά ρούχα σου, τ'ά μαλαματικά σου»,
Κι' ένα δειλινό από γυμνά κλαδιά
και κίτρινα φύλλα
(ας ποῦμε πως εΐταν μιιά ιστορία δίχως συνέχεια)
ένα δειλινό γεμάτο χαριτωμένες χορεύτριες
από χιόνι
και μιιά περίφημη μουσική πυροβόλων
πήρ' ένα σκοπό στην άκρη του δσοφράγματος
«για τ'ά ψηλά βουνά τ' άπάτητα λημέρια
της δμορφες πλεξούδες της αγάπης του
για τους βόγγους των νερών του Σπερχειού».
"Ενα κύμα φωνές
θέλουν να μιλήσουν οι κρεμασμένοι των Ήλυσιών
να ψιθυρίσουν το παραμύθι της Ειρήνης
τα χείλη των Καλαβρυτινών.
"Υστερα θα σκεπάζουν τους τάφους οι αγάπες μας
θα καθίσουν διακριτικά, κοντά-κοντά κι' όλες μαζί.
Φέρνω σου μύρα του σπιτιού, μαγιαπριλιού λουλούδια
να στολιστείς, να μυριστείς και ν'άρθεις να χορέψεις.
Στην κάθε γωνιά φωταίε το πυροτέχνημα
της Άνοιξης
Ποιός έχει το κουράγιο να το δώσει;
ΑΝΟΙΞΗ
Του Παύλου ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ
Σαν είμαστε παιδιά—πολύ παιδιά —
την είχαμε νικήσει τη ζωή
πάνω στο πρεβάξι
τ' άνοιχτο παράθυρο, που κοίταζε την άνοιξη
π' άνάσινε τη νύχτα και την άγνοια.
Δίχως προσπάθεια την είχαμε νικήσει τη ζωή
με πανοπλία
τ'ά δυο φτερά γιονάτων κύκνων
με την άγνότητα δυο κρίνων.
Πρίν καν να δώσουμε τη μάχη
την είχαμε νικήσει τη ζωή
και πήραμε το έπαθλο της ξανθής άφέλειάς μας.
Μέσ' στα έρείπια του δλόνοιχτου παράθυρο
η ματωμένη άγωνία μας κρατεί στα νύχια
την αίσθηση των άποστάσεων αιώνων...
Σαν είμαστε παιδιά—πολύ παιδιά —
Τώρα καρφώνουμε κατάκορφα τ'ά μάτια
στην πράσινη τη νύχτα μέσα.
Οι έρωτες των λουλουδιών και της Άνοιξης
δε φτάνουν την έκσταση των αισθήσεων μας.
Τώρα σκεπάζουν στους λυγμούς
τ' άπίσανο τριμμησιμένο πρόσωπό τους
που λυώνει στη μπαρουτιλα που μ'αε ζώνει,
στη μπαρουτιλα που δεν έφυγε,
που πήραμε
άφηνοντας το τελευταίο μας δδοφράγμα.
Κλείνουμε μ' έγνοια το παράθυρο τ' δλόνοιχτο
στ' πρόσωπο της νύχτας
και δίνουμε το ραντεβού μας το μεγάλο
το ραντεβού που δεν έξαγαμε:
Σαν θάχουμε πιά ρίζεη την τελευταία μας μπαταρία
σαν θάχουμε νικήσει τη ζωή.—

Το κινεζικό διήγημα

Ο ΑΓΕΡΑΣ

Του Κινέζου συγγραφέα ΤΣΟΥΝ ΤΣΑΝ ΓΕ

Ο Τσιν άκουγε προσεχτικά τó γέρο καθηγγητή του, που μιλούσε γιά την ιστορία της άρχαιας Κίνας. Μά μέσα στό στήθος του ένοιωθε τήν καρδιά του να χτυπάει σά ρολόι. Έβαλε τó δυνατό του να καταλάβει τó γιατί. Νάταν τάχα θυμωμένος ó γέρος μαζί του πού άργησε στό μάθημα; Όχι, βέβαια. Ο γέρος ήτανε κάλοκαρδος, άνόητος άνθρωπος, πού τόν έπιανε ή αίσθηματολογία κάθε φορά πού μιλούσε γιά τήν άρχαία Κίνα, τήν ειρηνική και πλούσια σε καλλιτέχνες. Μά έξόν άπ' αυτό, ó γέρος συμπαθούσε πολύ τούς νέους, πού συνεχίζανε τίς σπουδές τους με τήν κατοχή, στήν άγία πρωτεύουσα, τó Πεκίνο. Νά στενοχωριόταν ό Τσιν μίγν τυχόν κ' είχάν οι γιαπωνέζοι σκοτώσει στό χωσιό τó τήν γριά μητέρα του; Ούτε κ' αυτό. Έδω και δυό μέρες είχε πάρει γράμματα της και πού έλεγε πώς ήτανε καλά και πώς γαιρούσανε με τήν ιδέα πώς ό Τσιν θά πετύχαινε στις εξετάσεις του και θά μπορούσε νά δουλέψει.

Τί έκανε λοιπόν τήν καρδιά του νά χτυπάει τόσο δυνατά; Έκει πού σπαζοκεφαλιάζε και λογικευότανε, μπήκε μέσα στήν τάξη ό παλιός κλητήρας, με γρήγορα μικρά βήματα και τή μεγάλη του πίπα στό στόμα. Ο γέρος αυτός δέν άλλαξε, ήτανε πάντα ίδιος, άτάραχος. Έκανε τή δουλειά του με μεγάλη εδουνειδησία κ' είχε τήν πιό βαθεία περιπόνηση γιά τήν καθηγγητική άξιόπρέπεια.

Πήγε κοντά στόν Τσιν και τού είπε σιγανά σ' αυτό: «Παιδί μου, έξω σε περιμένει ένας κύριος.» Έδειξε με τó δάχτυλο τήν πόρτα της τάξης κ' άναστέναξε δυνατά. Ο Τσιν ξεχώρισε τήν κυρτωμένη ράχη ενός κοντού, παχουλού ανθρώπου, πού φορούσε μαύρα. Η καρδιά του έπαψε νά γυπα. Ήταν αυτός πού τόν είχε παρακολουθήσει τó πρωί στό δρόμο, τήν ώρα πού πήγαινε στό μάθημα.

Ο Τσιν βγήκε από τήν τάξη μαζί με τόν κλητήρα, χωρίς νά κάνει τόν παραμικρό θόρυβο, χωρίς νά ένοχλήσει ούτε τούς συμφοιτητές του, ούτε και τόν καθηγητή.

Ο άνθρωπος με τά μαύρα γύρισε κ' έδειξε στόν Τσιν τά δόντια του, δόντια σαρκωφάγου θηρίου. Τήν ίδια στιγμή άνοιξε τó σακκάκι του και τεντώνοντας τούς άγκωνες έδειξε ένα μπράτσουγκι, πού τó είχε στή μέση του.

Πόσες φορές νά τó γοσημοποίησε στους συμπατριώτες μου;

— Κουράγιο, είπε ό άνθρωπος με τά μαύρα. Ακολούθησέ με.

ρα ό Τσιν. Στά βάθη της καρδιάς του ένοιωθε ένα μοιρολατρικό αίσθημα, πού ή θέλησή του δέν μπορούσε νά τó κυριαρχήσει. Μά πρίν φύγει, στράφηκε κατά τó γέρο κλητήρα και τού είπε: — Άντίο, παπού. Φρόντισε γιά τόν έαυτό σου.

Ο γέρος δέν άπάντησε. Τά μάτια του είχανε δει πάρα πολλούς νέους νά γάνουνται μ' αυτόν τόν τρόπο κ' έτσι δε γεμίσαγε δάκρυα, κ' άκόμα ήτανε πούλό γέρος και πολύ άδύνατος γιά νά φωνάξει στόν Τσιν «Καλή Τύχη!»

Ο Τσιν οδηγήθηκε στό έπιτελειό της γιαπωνέζικης χωροφυλακής. Στο δρόμο έφαγε πολλές κλωτσιές. Τόν πούσαν άκόμα έπως κάθισε πάνω σε μιά ξύλινη καρέκλα, αντίκρυ στό φοβερόν άνθρωπάκο με τίς άρρες τρίχες πού ήταν στήν άλλη μεριά τού τραπέζιού.

Η πόρτα ήτανε κλειστή. Τή φρουρούσε ένας άλλος γιαπωνέζος, χοντρός και δασύτριχος, μ' ένα ζευγάρι φρούδια πού μοιάζανε με βοδύρες.

— Ποιά είναι ή δράση της όργάνωσής σου; ρώτησε κυτάζοντας τον έπίμονα με τά ματωμένα του μάτια. Ξέρονμε πώς από καιρό είσαι άνακατωμένος. Δέ χρειάζεται νά πες ψέματα.

— Τί θέλετε νά πείτε; είπε ό Τσιν σηκώνοντας τó κεφάλι. Κυτάζε τώρα κατάματα τόν άνακριτή του, πού έμοιαζε με ληστή. Είμαι φοιτητής. Δέν έξέρω τίποτα γιά όργανώσεις.

— Τίποτα; φώναξε ό γιαπωνέζος με φιλή γυναικεία φωνή, πού έμοιαζε με τήν κραυγή της κουκουβάγιας, όταν έτοιμάζεται νά ριχτεί στό θύμα της. Και τού τó δω;

Τού έβαλε μπροστά στή μύτη μιά προκήρυξη με τόν άκόλουθο τίτλο: ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΣ, ΞΕΣΗΚΩΘΕΙΤΕ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΧΤΗΤΗ! Η προκήρυξη είχε τήν ύπογραφή: ΤΜΗΜΑ ΠΕΚΙΝΟΥ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ.

Ο Τσιν τή διάβασε ήσυχα. Θάλεγε κανείς πώς ούτε και καταλάβαινε τó νόημα της, τόσο άθώα ήταν ή έκφρασή του. Μά ώστόσο ήξερε πώς ή προκήρυξη ήταν δουλειά της Λιλής, της γραμματινας της όργάνωσής του.

— Τί σπουδαίο κορίτσι! είπε μέσα του. Είχε έγκρίνει ό ίδιος προσωπικά, τó κείμενο κ' είχε σχεδόν συγκινηθεί από τó θερμό ή άγωνιστικό αίσθημά του.

Τίποτα δέν μπορούσε νά χαρακτηρίσει καλύτερα τή Λιλή. Κατάλαβε γιατί τόν πιάσανε: ή ιστορία άρχίζει από τó περασμένο άπόγευμα μέσα στό τραμ πού είχε

πάρει γιά νά πάει στή σχολή. Η προκήρυξη τούπεσε από τήν τσέπη τή στιγμή πού έψαχνε νά βγάλει φιλά γιά νά πληρώσει τó εισιτήριο. Ένας έπιβάτης τήν είχε προσέξει και τήν είχε κυτάξει έπίμονα κ' άδιάκριτα. Για νά μ' δώσει ύποψία, τήν τσαλάκωσε και τήν πέταξε από τó παράθυρο, όπως ξεφορτώνεται κανείς ένα περιττό χαρτί. Μά φαίνεται πώς ό άδιάκριτος πήγε άργότερα και στό μύτη του Τσιν, φουσκώντας τόν καπνό γιά νά μπαίνει μέσα τους.

— Δέν έξέρω τίποτε, μουρμούρισε ό Τσιν χωρίς νά καλοξέρει τί λέει. Ο έμπειρος στό ζίου-ζίτσου άναψε λιθάνι πολύ άρωματισμένο και τó κράτησε κάτω από τά ρουθούνια τού Τσιν, φουσκώντας τόν καπνό γιά νά μπαίνει μέσα τους. Ο Τσιν φταρνίστηκε δυνατά στήν άρχή σά νάπαιρνε καινούργια ζωή. Ύστερα ήσύχασε και δέν ήτανε πιά παρά μιά έσπλωμένη μούμα. Δέ κ' ή φυγή του μεταφέρθηκε σ' έναν άλλον κόσμο, έναν κόσμο καινούργιο, ήσυχο και φευγαλέο, χωρίς άνθρωπος, χωρίς σκληρότητα, γεμάτο από πρασιναδιές, δέντρα και χρυσάλλενα νερά.

— Ποιός τήγραψε; Θά πρέπει νά τó θυμάστε; είπε ό άνθρωπάκος με τήν τσιριχτή φωνή του, βάζοντας τήν προκήρυξη μπροστά στή μύτη του Τσιν. Τήν κρατούσε πάνω στό τραπέζι, καρφωμένη θαρρείς από τó κοντόπαχο δάχτυλό του, κοντόχοντρο σαν άσκημο καρτό. Ξαφνικά, ή πκράξηνη φωνή τού γιαπωνέζου γλύκανε κ' είπε:

— Τό έξέρω πώς είσαι άθώος, μικρέ μου, είσαι μονάνα ένας παρασυρμένος μαθητής. Πές μου ποιός έγραψε τήν προκήρυξη και θά σ' αφήσω άμέσως.

— Δέν έξέρω τίποτα, άποκρίθηκε ό Τσιν. Ήξερε πώς ήταν άνόηλο νά προσπαθήσει νά μαλακώσει τόν έχθρό.

— Άλήθεια, τίποτα; φώναξε ό γιαπωνέζος. Έχω πιάσει τόν άρχηγό σου. Τά ξεράσε όλα.

Ο Τσιν κόντευε νά σκάσει στα γέλια.

— Δέν έξέρω τίποτα, είπε.

— Σαμπού! φώναξε ό γιαπωνέζος γυρίζοντας κατά τó φρουρό. Ξέρεις έσύ πώς θά τόν κάνεις νά μαρτυρήσει.

Ο τριχώτης πού έμοιαζε μ' επαγγελματία στό ζίου-ζίτσου, πήγε κοντά στόν Τσιν κουνώντας τó κορμί του σαν παχουλό παπί. Στάθηκε, γιά μιά στιγμή, δρθιος μπροστά στό νέο και τόν κύταξε σά νά μ' ήν τόν γνώριζε. Ύστερα έσφιξε τά δόντια κ' έρριξε τή γροθιά του στό γυμνό κεφάλι τού Τσιν κ' έπειτα ξανά και ξανά, έτσι ακούραστα σά νά χτυπούσε τήν καμπάνα της έκκλησιάζ με σφυρί. Ο νέος λιποθύμησε κ' έπεσε στό πάτωμα. Τότε ό γιαπωνέζος τού έσπασε τά πλευρά με τίς πεταλωμένες του άρβύλες. Χτυπούσε τόσο άγρια πού τόν έκοψε ίδρωτας.

— Φτάνει γιά τήν ώρα, είπε ό γυμνασιμένος στό ζίου-ζίτσου, μορφάζοντας, στόν άλλο με τά μουστάκια. Ύστερα πήγε στό ψυγείο πού βρισκότανε σά μιά μεριά της κάμαρας κ' έβαλε μιά καράφα με παγωμένο νερό. Ράντισε τόν Τσιν με μιά φροντίδα και μιά τρυφεράδα δλόττελα ξεχωριστή. Τώρα τó μουσκεμένο

κορμί έμοιαζε με σκυλί πνιγμένο πού τó βγάξεις μέσ' από έλος. Ο Τσιν ξανάρθε σιγά-σιγά στόν έαυτό του. Άνοιξε τά μάτια κ' ή ματιά του σταυρώθηκε με τή ματιά τού δασύτριχου.

— Έλα τώρα, νεαρέ, πές μου τήν άλήθεια, είπε χαμογελώντας με ίκανοποίηση.

— Δέν έξέρω τίποτε, μουρμούρισε ό Τσιν χωρίς νά καλοξέρει τί λέει.

Ο έμπειρος στό ζίου-ζίτσου άναψε λιθάνι πολύ άρωματισμένο και τó κράτησε κάτω από τά ρουθούνια τού Τσιν, φουσκώντας τόν καπνό γιά νά μπαίνει μέσα τους. Ο Τσιν φταρνίστηκε δυνατά στήν άρχή σά νάπαιρνε καινούργια ζωή. Ύστερα ήσύχασε και δέν ήτανε πιά παρά μιά έσπλωμένη μούμα. Δέ κ' ή φυγή του μεταφέρθηκε σ' έναν άλλον κόσμο, έναν κόσμο καινούργιο, ήσυχο και φευγαλέο, χωρίς άνθρωπος, χωρίς σκληρότητα, γεμάτο από πρασιναδιές, δέντρα και χρυσάλλενα νερά.

Ο Τσιν είδε τή Λιλή πού έδωγανε μέσ' από κάτι μπαμπού. Ήταν ή Λιλή της παιδικής του ήλικίας, ή συντρόφισσά του στό κολλέγιο. Χαμογελούσε πάντα. Δεν ήξερε τίποτε από άνθρωπίνα βάσανα.

— Είναι διακοπές σήμερα γιά μ' άς, Τσιν, έλεγε, κρατώντας τον από τó χέρι. Ο καθηγγητής τών μαθηματικών είναι άρρωστος. Δέ χρειάζεται νά πάμε στό μάθημα, ούτε νά κάνουμε αυτές τίς ξερες εξισώσεις. Άχ! κύτταζε τόν πρωινό ήλιο, Τσιν!

Πηδούσε χαρούμενα στό γρασιδί κυτάζοντας τήν άνατολή, τόν ήλιο πού έδωγανε μέσ' από πορφύρο φωτιστόρανο κ' ύστερα πύρινη σφαίρα ζωνάνευε τή γή, σκόρπιζε τήν όμίχλη και ξανάφερνε σ' όλα τά πλάσματα τή ζωή. Ένα έλλάφι έτρεξε πίσω από έναν πράσινο θάμνο. Τά φάρια ηηδούσαν έξω από τó νερό. Ένας κορυδαλός κελαιόδουσε!

«Έλα, Τσιν, άς χορέψουμε κ' άς τραγουδήσουμε. Μά γιατί κλαις, Τσιν; Σήμερα είναι διακοπές. Δέν έχεις σήμερα εξισώσεις!»

Και ή Λιλή έδωгал' ένα μαντηλάκι με μενεξελογαλάζο κέντημα γιά νά στεγνώσει τά δάκρυα πού κυλούσανε στα μάγουλα τού Τσιν.

Τότε ξύπνησε. Στά μάγουλά του κυλούσανε σ' άλήθεια τά δάκρυα, μά δέν βρισκότανε σε κήπο. Βρισκότανε σ' ένα ύπόγειο κελλί, μ' ένα μικροσκοπικό άνοιγμα, πού έβλεπε σε μιά πελώρια αλλη τριγυρισμένη από τσίχλους, γαλασιμένη, πένθημη και φοβερή.

— Ένα καλαμένο ψαθί τόν χώριζε από τó σκληρό και παγωμένο

Η ΥΠΟΣΤΑΣΙΑΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Άρκετός θόρυθος γίνεται τελευταία, ιδιαίτερα στή Γαλλία, γιά τήν ύποστασιακή φιλοσοφία. Κυρίως ύποστασιακοί φιλόσοφοι είναι, βέβαια, ό Κίρκεορ και ό Νίτσε στό 19ο αιώνα, ό Χάιντεγ γερ κ' ό Γιάσπερς στόν εικοστό. Όμως ή ύποστασιακή φιλοσοφία έχει τίς ρίζες της πολύ βαθεία στήν ιστορία της φιλοσοφίας.

Σέ κάθε εποχή κ' σε κάθε φιλόσοφο ή μορφή διαφέρει, μά ή ούσία μένει, βασικά, ή ίδια, χαρακτηρίζεται από τήν προσπάθεια νά συλλάθουμε τή συγκεκριμένη πραγματικότητα τού είναι. Όστόσο ή προσπάθεια αυτή — γιά τούς ύποστασιακούς — δέν οδηγεί σε θετικό αποτέλεσμα. Άπό δρόμους περισσότερο, ή λιγώτερο δαιδαλώδεις καταλήγουν στό συμπέρασμα πώς τήν πραγματικότητα αυτή δέν μπορεί νά τή μάθει και νά τήν συλλάθει ή άνθρωπινη σκέψη.

Ο Πλάτωνας κίλας μ' άς δείχνει πώς είναι πολύ ριψοκίνδυνη κάθε προσπάθεια νά νιώσουμε τούς άληθινούς δρους όπου έκδηλώνεται ή φύση και ή πείρα της μοίρας μας. Πίστερο από τó λόγο τόν τραβά ό μύθος κ' ή ύποβολή. Ο Άριστοτέλης είναι πιό ρεαλιστής, όμως και σ' αυτόν τού τó σύστημα μένουν πάντα τά άκαθόριστα όρια της άμορφης ύλης και της άδάμαστης μοίρας.

Άγνη της ύποστασιακής φιλοσοφίας θρίσκουμε σ' όλο τó μεσαιώνα και στους μυστικούς και σε κείνους πού προηγάν τó ξεπέρασμα τού μυστικισμού.

Στούς νεώτερους χρόνους ό Χιούμ έλέπει τήν ύπαρξη, τó είναι

σαν πίστη, σαν συναίσθημα. Ο Κάντ, βέβαια, διεκδικεί γιά τó λογικό τó δικαίωμα νά σκέφτεται και νά συλλαμβάνει τόν κόσμο με τίς άπρίορι κατηγορίες του, μά και σ' αυτόν, μένουν άφραστα έξω από τήν ίκανότητα της άνθρώπινης σύλληψης, τó νοούμενο και τó πράγμα καθ' έαυτό.

Στά τέλη τού 18ου αιώνα και στις άρχες τού 19ου ή ύποστασιακή φιλοσοφία μπερδεύεται με τó ρομαντισμό. Ο Έντσιο Πατάι, σε μιά περιεκτική μελέτη του γιά τή φιλοσοφία τούτ' δείχνει τó στενό δεσμό της ύποστασιακής αντίληψης με τó πάθος τού Ρουσσά, με τó Λέσιγγ κ' άκόμα με τόν δλύμπιο Γκάιτε. Κι' ό Χέγγελ πού με τόν μυθολογικό και σκληρό όρθολογισμό του, όμοιοιάνει δλη τήν έμπειρία της διαφώτισης και τού ρομαντισμού, μένει πάντα, με όλες τίς διαλεκτικές τού νίκες ό φιλόσοφος της δυστυχισμένης συνείδησης.

Άν είναι λοιπόν σωστά αυτά, μπορούμε νά πούμε πώς ή ύποστασιακή φιλοσοφία στήν κλασσική της έκφραση, είναι ή τελευταία μορφή της παρακμής τού ρομαντισμού, πού άκόμα δέν ξεπεράστηκε. Ο Κίρκεορ και ό Νίτσε είναι κατά θάθος καθυστερημένοι ρομαντικοί, άπελπισμένοι, πού μέναν στό σκαλί τού ρομαντισμού, μά πού δέν μπορούν και νά προχωρήσουν, πέρα από τή μοίρα και τó μηδέν, πέρα από τήν έλευθερία πού τó θάνατο και τó πάθος της ύχτας.

Μιά φιλοσοφία πού έξαίρει τόν κίνδυνο και κηρύχνει μ' ά

ταιη κάθε σκέψη, πού δέν συνδέεται με τó πάθος τού είναι, μάς θυμίζει πάρα πολύ τó ρομαντισμό και τήν παρακμή γιά νά μ' ήν τήν χαραχτηρίσουμε σαν τήν τελευταία φόρμα τήν πιό λεπτή, της ρομαντικής παρακμής.

Η καθ' έαυτό ύποστασιακή φιλοσοφία άρχίζει, όπως είπαμε με τόν Κίρκεορ και τόν Χάιντεγ γερ γιά νά φτάσει στόν Άμπανιάνο, περνώντας από τó Νίτσε και τó Γιάσπερς.

Ο χώρος τών «Ελευθέρων Γραμμάτων» δέν μ' άς έπιτρέπει νά δώσουμε στό σημείωμα τούτ' μόν ήδρα της φιλοσοφίας τού καθενός χωριστά. Σέ γενικές γραμμές είναι ή ίδια. Άπό τούς έπιγόνους τούίζεται εκείνη ή πλευρά πού περισσότερο τούς ένδιαφέρει και τούς συμφέρει.

Οι χιτλερικοί π.χ. πήραν όλότελα δικό τους τó Νίτσε, Έξηγώντας τον όπως θέλανε, όπερβάλλοντας και παραποιώντας πολλές φορές τó πραγματικό σπέρμα της αντιδημοκρατικής, της όλοκληρωτικής θεωρίας του, τής όλοκληρωτικής θεωρίας του, τόν έμφάνισαν πατέρα τού έθνικοσοσιαλισμού, άγνωστά και σθόνοντας όλη τή γόνιμη κριτική πού έκανε ό Νίτσε άκριθώς τών Γερμανών, ξεχνώντας, ή κάνοντας πώς ξεχνούν, τήν εποχή και τούς δρους όπου γίνονταν ή κριτική του.

Γενικά μπορούμε νά πούμε πώς ή ύποστασιακή φιλοσοφία είναι γιομάτη άντινομίες και οδηγεί τήν ευρωπαϊκή φιλοσοφία στό τέλος της.

Ο Γάλλος ύποστασιακός Γκαμπριέλ Μαρσέλ ζει τήν ένσάρκωση τού έαυτού του όπου μονάχα βρίσκει νόημα τó είναι. Άλλοι

όπως ό Λεζέν κ' ό Λαβέλ μιλάν γιά τήν άποκάλυψη τού είναι: ή φιλοσοφία είναι άποκάλυψη της θείας παρουσίας.

Στούς Γάλλους ύποστασιακούς, πού επικαλούνται τόν Παύλο και τούς ήθικολόγους τού βου και τού 7ου αιώνα, έχει μεγάλη επίδραση ή καθολική παράδοση. Ο Μαρσέλ ό ίδιος είναι καθολικός.

Η ρωσική ύποστασιακή φιλοσοφία επικαλιόταν τόν Ντοστογιέφσκυ κ' ό Ν. Μπερντιάεφ ήταν ό πρώτος ευρωπαίος ύποστασιακός, πρίν άκόμα βρεθεί ό όρος ύποστασιακός.

Όλα αυτά ήταν ρεύματα άντιροθολογιστικά, περισσότερο ή λιγώτερο αντίμαχα της έπιστημονικής σκέψης και τών φιλοσοφικών συμπερασμάτων πού στήριζονταν στόν όρθολογισμό, στήν έμπειρία και τόν μηχανικό όλισμό. Άνάλογα με τήν εποχή τού κάθε φορά της τάσης αυτής και άνάλογα με τή δικιά του ύπόσταση, μπορούμε νά όρθούμε—στους παλιότερους κυρίως—μιά πλευρά γόνιμη και προοδευτική στό σημείο πού είναι μιά διαμαρτυρία γιά τήν άπώλυτη και μονοκόμμη μηχανικότητα μιας εποχής και μιας τάσης της έπιστήμης. Μά ή κύρια γραμμή πού σαν κόκκινη κλωστή, περνάει από τίς διάφορες μορφές της ύποστασιακής φιλοσοφίας, είναι, όμορφα ή άσχημα, καλλιτεχνικά ή άντικαλλιτεχνικά δοσμένη, ή ιδεαλιστική αντίληψη στή φιλοσοφία και ιδιαιτέρα στή γνωσηθεωρία. Στήν έπιτομή μας όδω ηγει, συνήθως, με πολύ λίγη τέχνη και άκόμα λιγώτερο πνεύμα, στό μυστικισμό.

Θ. Φ.

νο ταιμεντοστρωμένο πάτωμα, όπου πλάγιαζε. Κι' άρχισε νά νιώθει τά πλευρά νά τó πούν. Τά ένοιωθε πιασμένα και χαλαρά μαζί, τόσο χαλαρά σάμπως νά ήτανε σπασμένα, θγαλμένα από τή θέση τους και νά μ' ήν τά κρατούσε πιά μαζί, παρά μόνάχα μιά λεπτή έπιφάνεια από πετσί. Τά πλερίνια του τάνωιωσε έτσι παραφουσκωμένα, σαν τά λαστιγιένια τότια πού σκάνε με τó έπιτομή. Τά ρουθούνια του ήτανε στεγνά, γεμάτα αίμα. Κι' ένοιωσε τόν έαυτό του φοβερά μόνο.

Όλα ήταν ήσυχα. Μονάχα ό γιαπωνέζος σκοπός άκούγεται νά βηματίζει πού διάδρομο. Άπέναντι ήτανε πολλά κελλιά στήν άράδα. Οι φυλακισμένοι δέν κάνανε θόρυβο. Ήτανε παράξενα δείγματα άνθρώπων. Όξλεγε κανένας πώς από τή στιγμή πού φτάνανε στό κελλί χάνανε τή φωνή τους. Ψηλά, τó μικροσκοπικό άνοιγμα έδειχνε ένα μονότονο κοιματάκι από ούρανό πού σκοτεινιάζει. Μπροστά, τά σιδερένια κάγκελλα ήτανε άλύγιστα, κρύα και στέρεα.

Άνατριχίλασε. Μπορεί νά τού άπόμεινε μιά λύση; νά προδώσει τó λαό του και νά πουλήσει τήν φυγή του στους γιαπωνέζους. Μά τί άξίζει τότε νά ζει; Γιατί λοιπόν

είχε ζήσει; Έκει πού κύτταζε τά μαύρα κάγκελλα — τ' άφωνα κάγκελλα! — ένοιωσε γιά πρώτη φορά στή ζωή τήν καρδιά τού βαρεία και τά μάτια του γιομίσανε δάκρυα.

Η πόρτα τού κελλιού άνοιξε βάζοντας τέλος στήν έκασατή του. Τρεις χωροφύλακες με κόκκινα περιθράχια μπήκανε. Άνοιξαν τά κάγκελλα δέ δυό γειτονικά κελλιά και βγάλανε, σέρνοντας, από μέσα δυό νέους. Πισωθές του ή πόρτα κλείστηκε με κρότο. Ήτανε τόσο σκοτεινά τώρα, πού δέν κατάφερνε νά ξεχωρίσει τó μικροσκοπικό κοιματάκι τ' ούρανού από τήν τρύπα τού ταβανιού. Άκουσε στήν αλλη νά προστάζει: «Πύρ!» Μετά ό θόρυθος τών βελων κ' έπειτα ένας κούφιος θόρυθος από πέσιμο. Ο Τσιν τó ήξερε. Ήταν ό θόρυθος, πού κάνανε πέφτοντας τά κορμιά τών δυό νέων. Έβγαλε βιαστικά ένα φύλλο χαρτί από τó σημειωματάριό του και τó ίδιο βιαστικά, λές κ' από τή μ' άς στιγμή στήν άληνότητα νά γράψει, χάραζε τούτα τά λίγα λόγια: «Δέσου με τή ζωή μου, Λιλή! Δέσου με τή ζωή μου, Λιλή!» Ύστερα παρακάλεσε νά πιάσει μπόρα μ' άγέρα δυνατό, γιά νά σηκώσει τó χαρτί ίσαμε τήν τρύπα στό ταβάνι και νά τó

βγάλει έξω στό δρόμο νά τó πάρει μαζί του και νά τó πάει ως τή Λιλή.

Μά ή νύχτα πέρασε χωρίς νά φυσήσει άγέρας. Γίνθηκε μέρα κ' ό ήλιος άρχισε νά λάμπει και τά πουλιά τραγουδούσαν κ' ό άνθρωπος με τά μαύρα πήγε νά τόν θρεί γιά νά τόν πάει στό θάλαμο τών μαρτυρίων.

Κάθισε πάλι σ' ένα τραπέζι μπροστά στό γιαπωνέζο με τά μουστάκια. Ο γιαπωνέζος χαμογελούσε δείχνοντας τά κίτρινα π' άνισα δόντια του.

— Ποιός είναι ό έντυπώσις σου από τή ζωή σου χτές βράδυ; είπε. Σ' άρεσε; Για πές μου, παιδί μου, — έδω δυνάμωσε τήν ψιλή φωνή του — όλη τήν ιστορία της όργάνωσής σου. Θά σ' αφήσω. Ξέρω πώς οι νέοι ένθουσιαζόνται εύκολα, άν και δέν μπορούν σε τίποτε νά βιάψουν τήν κυριαρχία της Αύτου Μεγαλειότητας, τού Μικάδου.

Ο Τσιν κύταζε μιά τόν κυνικό κείνο βασανιστή και μιά τόν τριχωτό φρουρό πού στεκότανε στήν πόρτα.

Είπε με σταθερή φωνή: —Είμαι πατριώτης. Δέν έξέρω τίποτε άλλο.

— Δέ θέλεις λοιπόν νά μου πές τίποτα; μόρφασε ό γιαπωνέζος με τά μουστάκια. Μ' ήν ξε-

γνάς πώς έχουμε πολλή δουλειά. Δέν θά χάνουμε τόν καιρό μας μαζί σου.

— Δέν μπορώ νά σ' άς πώ τίποτα, άποκρίθηκε ό Τσιν. Ο πατέρας του είχε θυσιάσει τή ζωή του γιά μιά ζωή καινούργια, τήν καινούργια ζωή ενός λαού. Θάκανε και κείνος τó ίδιο.

— Δέν μπορώ νά σ' άς πώ τó παραμικρό, πρόσθεσε με πιό δυνατή φωνή.

Ο ειδικός στό ζίου-ζίτσου έθγαλε από μιά βαλίτσα πάλι στήν πόρτα ένα μακρύ καμουτάκι, πού είχε δυό λουριά από καουτσούκ. Άρχισε νά μαστιγώνει δυνατά τó κεφάλι τού νέου με τέτοια τέχνη κ' εύκολά, πού ό Τσιν έπεσε με μιάς κάτω σαν κούτσουρο.

Ο Τσιν κοιτότανε ξεπλωμένος στό κρύο πάτωμα με τó πρόσωπο μπροστά, άφωνος, χωρίς νά διαμαρτύρεται, χωρίς νά κάνει τήν παραμικρή έκφραση πόνου. Είχε μένει άναίσθητος. Τά χτυπήματα πέφτανε στό κεφάλι του σαν βροχή, χωρίς νά συναντούν αντίσταση, με κούφιο ήχο, αφήνοντας στίγματα κίτρινα, κόκκινα, μπλέ.

— Φτάνει γι' άπόψε, είπε ό γιαπωνέζος με τά μουστάκια άνάβοντας τσιγάρο. Δέν κάνει πιά γιά τίποτα.

(Συνέχεια στή σελίδα 199)

Ἐλευθερα Γράμματα

ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ Η ΠΟΙΗΣΗ

Του Jean CAUROL

Με κατάπληξη και ἀηδία διαβάσαμε τελευταία σ' ἓνα βδομαδιατικό φύλλο ἓνα ἄρθρο με τὴν ὑπογραφή «Μωρίς Φωμπέρ» και με τὸν τίτλο: «Ποῦ βαδίζει ἡ ποίηση».

Ὁ συγγραφέας αὐτὸς ἀναγαλλιάζει πιστεύοντας πὼς θὰ σβύσει μέσα στις ἀνθολογίες ὀλόκληρη ἢ λυρική ἀντίσταση τῆς Γαλλίας, ἢ φωνὴ πὺ συχνὰ ἤ-ξαιρε και νὰ πεθαίνει «για ἓναν δίκιο ἀγῶνα». Μὰς περιγράφει τὴν ἐκμετάλλευση τῆς Ἀντίστασης ἀπὸ ὀρισμένους ποιητές: Κρίνει πὼς ἡ ποίηση πρέπει ν' ἀποβάλλει τὴν ἐπικαιρότητα και νὰ κρατήσει «μιὰ ἔντονη ποιητική γαλήνη». Χειροκροτεῖ τοὺς ποιητές πὺ στάθηκαν «πιστὰ Ἰδιοι μέσα σ' αὐτὰ τὰ πέντε χρόνια και πὺ προφύλαξαν τὴν ποίηση ἀπὸ τίς μόδες και τίς ἀντιπνευματικές περιπέτειες». Πόσο μυρίζουν ὅλα αὐτὰ κακοχωνεμένη ἦττα — ἀρρώστια τοῦ ποιητικού πιστεύω τοῦ κυρίου πὺ θέλει τὸ καλό σας.

Ὁ Μ. Φωμπέρ, σ' αὐτὲς τίς κριτικές του, θυμίζει μερικοὺς ὑπουργοὺς πὺ ἦταν μάρτυρες σὲ μιὰ τελευταία μεγάλη δίκη και πὺ υπερασπίζανε τοὺς ἑαυτοὺς τους χωρὶς ἀκόμα νὰ τοὺς ἔχει ἀπαγγελεθῆ κατηγορία. Ὁ Φωμπέρ σ' αὐτὸ τὸ δῶραμα τῆς παράνομης ποίησης πὺ ξανοίγεται μπροστά μας, βρίσκει τὸ θάρρος νὰ δικάζει ἐρήμην και σ' ἓνα ὕφος γαβριά, κείνους πὺ δόθηκαν «ψυχή τε και σώματι» σὴν πάλη τοῦ Ἀγγελοῦ κατὰ τοῦ Χτήνου και πὺ μπορούσαν νὰ πεθάνουν ἀπ' αὐτὰ τὰ «λαθροδία» ποιηματάκια πὺ δημοσίευαν σ' τὸ μυστικό τύπο. Διάλεξαν τὴν πάλη κι' αὐτὸ δὲν τοὺς συγχωρεῖ ὁ Φωμπέρ. Τὸ νὰ δι-αλέξεις ἐσθίμηνε νὰ δεχτεῖς τὸν ἀγῶνα κάτω ἀπ' ὅλες του τίς μορφές — ἐστὼ και κάτω ἀπὸ μορφές πὺ φαίνονταν ἀκίνου-νες. Ὁ κ. Φωμπέρ εἶναι σήμερα ἀπὸ κείνους πὺ προσπαθοῦν νὰ κατεβάσουν σὸ μίνιμουμ τὸ μεγάλο αὐτὸ ποιητικό τόλμημα, ν' ἀδυνατί-σουν τὴν ἀπή-χρησή του πὺ εἶναι στὰ σκληρὰ μας χρόνια ἢ καλύτερη πη-γὴ τοῦ αἵριου.

Τὸ πρόβλημα πὺ ἀνακινήθη-

κε ἐδῶ δὲν εἶναι μόνο ποιητικό ἀλλὰ και πολιτικό: Εἶναι μέρος ἓνος ὀλόκληρου συστήματος πνευματικῆς ἀγωγῆς πὺ προ-σπάθησε νὰ παραμορφώσει τὸν ἄνθρωπο για πάντα και πὺ τὴν ἀρα δηλητηριάζει ἀκόμα τοῦτο τὸν καθαρὸ ἀέρα ὅπου στρέφου-με τὸ πρόσωπό μας. Μέσα σ' αὐ-τὸ τὸ ἄρθρο ὑπάρχει τὸ κακό, ὅπως ὑπάρχει πάντα τὸ σκουλη-κι μέσα σὸ φρούτο. Ὁ φανερός ἔχθρος νικῆθηκε ἀπὸ τὰ ἔθνη. Ἡ ψυχὴ μας ὅμως εἶναι πάντα στὰ χέρια τοῦ ἔχθρου, ἓνος ἔχ-θρου πὺ γίνεται ἀπὸ μέρα σὲ μέρα πὺ σκοτεινός, πὺ καμου-φλαρισμένος, πὺ ὑπουλος, μὰ πὺ εἶναι πάντα ζωντανός. Ἀ-νακατώνει ἀκόμα κι' ἐκεῖνο πὺ δὲν παίρνει ἀνακάτωμα: Τὴν ποίηση!

Ἡ ποίηση ἀγωνίστηκε σὴν πρώτη γραμμὴ σὶς δραματικές ἡμέρες. Εἶχε τοὺς νεκροὺς της, τοὺς ἁγίους της, τοὺς ἥρωές της. Κι' ὁ ἀγῶνας συνεχίζεται. Ἡ ποίηση καπνίζει ἀκόμα σάν ὄπλο πὺ ἐκπυροκρότησε. Ἡ μεγάλη ἀποκάλυψη τῆς Γαλλίας σὴν κατοχή, ἔδωσε σὴν ποίηση ἓνα σῶμα ἀπὸ σάρκα και αἷμα. Ἀνάμεσά μας εἶναι πολλοὶ ἐκεῖ-νοι πὺ μίλησαν με τὰ χεῖλη της ὅταν πὺ δὲν μπορούσαν νὰ μιλήσουν ἄλλοιῶς: Ἐκεῖνοι πὺ θὰ πέθαιναν μουρμούριζαν σ' αὐτὰ τῆς τὸ τελευταῖο τους τραγούδι.

Δὲν ὑπάρχει κανένας ποιητι-κὸς «πληθωρισμός» κύριε Φωμ-πέρ. Ἐγινε μιὰ πλατεῖα στρα-τολογία φωτισμένων στρατιω-τῶν, ἔγινε ὁ χορὸς ἐκείνων πὺ

ἀναγγέλλαν τὴν αὐγὴ.

Τὸ ρῆμα ξαναβρῆκε ἐπὶ τέ-λους ὅλη του τὴ λάμψη, ὅλη του τὴν καθαρότητα, ὅλη του τὴν τόλμη. Χρειάστηκε νὰ ξαναπάρ-ουμε λέξη πρὸς λέξη ἀπὸ τὸν ἔχθρο τὴ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου πὺ κινδύνευε ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα σὴν ἄλλη. Χρειάστηκε νὰ ἐγάρ-ουμε τὸ φίμωτρο ἀπὸ τὰ στό-ματά μας. Καὶ κείνοι πὺ εἶχα-νε τὸ προνόμιο και τὸ θάρρος νὰ δοθοῦν ὀλοκληρωτικά με τὰ γραφόμενά τους πιστεύοντας πὼς κάθε λέξη κάθε φράση ἦ-τανε ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου, αὐτοὶ πρέπει σήμερα νὰ τιμη-θοῦν. Ποῦ θαδίζει λοιπὸν ἡ ποί-ηση;

Ἀσφαλῶς ὄχι πρὸς τὸ μέρος σας, κύριε Μωρίς Φωμπέρ.

Μιλᾶμε γι' αὐτὴ τὴν ποίηση πὺ ὑποφέραμε πέντε χρόνια ὄ-χι μονάχα τὴ φτώχεια της ἀλλὰ και τὰ βάσανά της. Για τὴν ποίηση πὺ «δὲν ἀλ-λοιοῦριζε πρὸς τὴν Ἀκαδημία, ἀλλὰ εἶχε ὀρθάνοιχτα τὰ μάτια της σὸ αἶριο πὺ γλυκοχαρά-ζει». Για τὴν ποίηση πὺ εἶναι γεμάτη λάσπη, γεμάτη σκιές σκεπασμένη ἀπὸ ψεῖρες, με τὸ πρόσωπο ξεσκισμένο πὺ τὴν ἀ-παγγέλλουν τὸ θράδυ μέσα σὶς φυλακές και στὰ κάτεργα. Για τὴν ποίηση πὺ «δὲν ἀνήκε σὲ κανένα κόμμα ἀφοῦ για κόμμα της εἶχε τὴν Ἀλήθεια». Ὅλα τὰ πάθη λυώσανε μέσα σὸ μεγάλο Πάθος. Δὲν ὑπῆρχαν πὺ ὅτε καθολικοὶ ὅτε κομμουνιστές, παρὰ μονάχα ὑπάρξεις πὺ ξαναγύριζαν σὴν πηγὴ, πὺ μι-λοῦσαν τὴν ἴδια γλῶσσα σ' αὐτὸ

τὸν πύργο τῆς Βαβέλ. Τὸν πύ-ργο πὺ σείει, ἴσως κρυφά ἴσως ἀνοιχτὰ ὅπως σήμερα, θὰ ἐξα-κολουθήσετε νὰ τὸν πετροβολά-τε. Μιλᾶμε για τὴν ποίηση πὺ φύλαξε τὸν ἄνθρωπο ἀγνὸ και τὸν προστάτησε ἀπὸ κάθε ἀναν-δρία. Γιατί, και σὴν ποίηση μπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς ἀναν-δρος. Μάλιστα, κύριε Φωμπέρ. Ἄν δὲν φέρατε αὐτοὺς ὄμους σας αὐτὴ τὴν ποίηση ὅπου νὰ γονατίσετε ἀπὸ τὸ βάρος της ἢ νὰ συντριβεῖτε. Ἄν δὲν δεχτήκα-τε οὔτε και τὸ φόβο πὺ ἐκλείνει αὐτὴ, (γιατί πρέπει νὰναι κα-νεὶς ἔτοιμος νὰ ξεγράψει τὴ ζωὴ του για νὰ γράψει ἓνα ποῖημα) τότε μὴ κρίνετε.

Ἡ ποίηση αὐτὴ εἶναι με κεί-νους πὺ τὴ βοηθήσανε νὰ ση-κώσει τὸ σταυρὸ της, νὰ φέρει τὰ μυστικά της ὄπλα. Μ' αὐ-τοὺς εἶναι κείνη ἢ χαμηλὴ φω-νούλα πὺ ξεπηδοῦσε ἀπ' τίς σε-λίδες τοῦ παράνομου τύπου, πὺ κατέβαινε ἀπ' τ' ἀεροπλάνο πά-νω ἀπ' τὰ γαλλικά χωριά, πὺ τὴν εὑρίσκες πάνω σὸ τοὺς τοί-χους τῶν κελλιῶν χαραγμένη μ' ἓνα καρφί, ἢ χαραγμένη με τὸ νύχι πάνω σὶς σελίδες τῶν βιβλίων πὺ ἐπιτρέπονταν σὸὺς κατάδικους.

Θυμηθεῖτε, ἀλυσοδεμένοι μου σὺντροφοί, τὸ ποῖημα τοῦ Ἀ-ραγκὸν «ἢ μιλιὰ τῶν ἀγαλιμά-των» πὺ τὸ διαβάσαμε μέσα σὸ θηγόνι ὅταν, μιστρελλοὶ ἀπ' τὸν τρόμο, τραβοῦσαμε πρὸς τὴν ἀτέλει-ωτη γερμανική Νύχτα!

Ἡ ποίηση δὲν εἶχε κείνη τὴ στιγμή τὴν ἀναι-μική και ἐξω-χρονική μορφή πὺ θέλατε νὰ τῆς δώσετε. Εἶ-χε τὴν ἴδια τὴ δικὴ μας μορ-φή. Κύριε Φω-μπέρ, δὲν γνω-ρίσατε ἴσως, αὐτὲς τίς ἀτέ-λειωτες ἡμέρες, τίς ἡμέρες πὺ ἦσαν μιὰ ὀλό-κληρη ζωὴ, ὅ-ταν φυλακισμέ-νοι, ἀπαγγέλα-με κομμάτια ἀ-πὸ ποῖματα πὺ θυμόμαστε. «Εὐ-λαθική και λυρ-ική» λέτε. Μάλι-στα ἔτσι ἦτανε κι' ὁ Γάλλος, «ἐκεῖνους πὺ πί-στευε σὸ Θεὸ και κείνος πὺ δὲν πίστευε».

ΒΑΣΟΥ ΓΕΡΜΕΝΗ: Τὸ πέρασμα τοῦ κατακτητῆ (ἀπὸ τὴν ἐκθεσὴ του σὸν «Παρνασσό»).

Μετάφρ: Π.